

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยกลยุทธ์สร้างพลังชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด บ้านพบพระเหนือ หมู่ที่ 1 ตำบลพบพระ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมา เป็นกรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
  - 1.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับยาเสพติด
  - 1.2 ความหมายของยาเสพติด
  - 1.3 ประเภทและชนิดของยาเสพติด
2. สถานการณ์ยาเสพติด
  - 2.1 สถานการณ์ทั่วไปของยาเสพติด
  - 2.2 นโยบายการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด
3. การสร้างพลังชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด
  - 3.1 ความหมายของพลังชุมชน
  - 3.2 ความหมายการสร้างพลังชุมชน
  - 3.3 ความหมายการสร้างพลังชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด
  - 3.4 แนวทางการสร้างพลังชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด
4. แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์
  - 4.1 ความหมายของกลยุทธ์
  - 4.2 ความสำคัญของกลยุทธ์
  - 4.3 กระบวนการกำหนดกลยุทธ์
  - 4.4 การพัฒนากลยุทธ์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

1.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับยาเสพติด

1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ปัญหาเสพติด เป็นปัญหาที่มีความสำคัญและมีความสลับซับซ้อน เนื่องจากมีความเกี่ยวพันระหว่าง คน ยา สิ่งแวดล้อม (จงรักษ์ ณ หนองคาย 2547 : 20 - 21) ได้สรุปแนวคิดการมองปัญหาเสพติดไว้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบศีลธรรม – กฎหมาย (The Legal - moral Model)

แนวความคิดนี้มองปัญหาเสพติด โดยให้ความสำคัญกับยาเสพติดซึ่งถูกจำแนกออกเป็นชนิดที่ปลอดภัยและชนิดที่อันตราย คำว่า “ปลอดภัย” ในที่นี้หมายถึง กฎหมายหรือสังคมไม่ห้ามใช้ ดังนั้น วิธีการที่จะกันยาเสพติดไปจากคนโดยวิธีการออกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการปลูกพืชเสพติด การควบคุมการจำหน่ายยา การลงโทษผู้ค้า การออกคำเตือนเกี่ยวกับอันตรายของยาเสพติด การเพิ่มราคา ยา ซึ่งมีผลต่อร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างรุนแรง แนวคิดนี้เชื่อว่าถ้ามีการห้ามให้เห็นถึงอันตราย อันเกิดจากผลยาบางอย่างบางชนิดที่ทำให้เกิดปัญหา การชี้แจงให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับในแง่กฎหมาย และผิดกฎหมาย คนจึงถูกแบ่งเป็นผู้ใช้ยาและผู้ไม่ใช้ยาด้วยกัน โดยคำนึงถึงชนิดของยาที่ใช้

2. รูปแบบสุขภาพอนามัย (The Public Health Model)

แนวความคิดนี้มองปัญหาเสพติดเป็นเรื่องของสุขภาพอนามัยหรือโรคภัยไข้เจ็บ และมองว่า ยา มีผลทำให้คนเกิดการติดยาได้เป็นปัญหาที่น่าหนักใจมากกว่าอันตรายของยา ซึ่งรูปแบบศีลธรรมตามกฎหมายเป็นห่วงอยู่มาก แต่ทั้งสองรูปแบบก็เน้นเป็นอย่างมากว่า ยา เป็นตัวการที่สำคัญ ความแตกต่างประการสำคัญของการมองปัญหาเสพติดตามแนวความคิดนี้ คือ ในแนวความคิดสุขภาพอนามัยไม่แยกยาออกเป็นยาถูกกฎหมาย หรือยาผิดกฎหมาย ดังนั้น จึงมีการรวมเอาแอลกอฮอล์ (เหล้า) นิโคติน และคาเฟอีนเข้าไปในพวกสารเสพติดด้วย แต่ว่าแยกเอาสิ่งเสพติดเหล่านี้ออกมาจากสิ่งอื่น ๆ ในแง่ที่ว่า เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับหรือไม่ยอมรับ หาได้ง่าย และคนใช้กันทั่วไป หรือไม่จากแนวความคิดนี้ ผู้ใช้ยาเสพติดถูกมองว่า เป็นคนอ่อนแอ เป็นเรื่องที่ทำให้ยาก จึงเกิดความคิดที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนเสียก่อน โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น โครงการศึกษาเพื่อป้องกันปัญหาเสพติด ซึ่งมักจะใช้วิธีการ ให้ข่าวสารเรื่องภัยที่เกิดจากการใช้ยาบางประเภท อันตรายที่เกิดจากตัวผู้ใช้และสังคม เมื่อไปติดยาเสพติดเหล่านี้

3. รูปแบบจิตวิทยา (The Psycho - Social Model)

แนวความคิดนี้ถือว่า คนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในสามองค์ประกอบ และถือว่า การใช้ยาเป็นเรื่องซับซ้อน ควรให้ความสนใจกับเหตุผลและความจำเป็นที่บุคคลต้องใช้ยา ถือว่าการใช้ยาเป็นพฤติกรรมหนึ่งของคนเหมือนพฤติกรรมอื่น ๆ หรืออาจต่อต้านในเมื่อบุคคลมีความจำเป็นที่จะต้องใช้นั้น แนวความคิดนี้คำนึงถึงความแตกต่างของจำนวนยาที่ใช้ จำนวนครั้งที่ใช้แบบของการใช้ยาประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้จากการใช้ยาค่อย ๆ ตลอดจนผลของยาซึ่งแตกต่างกันไปตามแบบที่ใช้และแตกต่างกันในระหว่างบุคคลที่ใช้ยาค่อย ๆ แนวความคิดนี้จะไปเกี่ยวข้องกับสังคม ตรงที่ว่า อิทธิพลของเจตคติและพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่แสดงออกมาต่อปัญหาการใช้และผู้ใช้ยา การที่แนวความคิดนี้เน้นที่ตัวคนและบทบาทขององค์ประกอบทางสังคม ดังนั้น จึงเสนอว่า ให้ปฏิบัติต่อการติดยาเหมือนการปฏิบัติต่อพฤติกรรม ในด้านทำลายหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ และการให้ข้อมูลข่าวสารถือเป็นอันดับรองลงมาจากพิจารณาถึงความต้องการทางด้านส่วนตัว

4. รูปแบบสังคม-วัฒนธรรม (The Social- Cultural Model)

แนวคิดของรูปแบบนี้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมหรือสถานะทางสังคม วิธีนี้กลับเห็นว่าบางสิ่งบางอย่างของสังคมควรจะได้รับปรับปรุงให้เหมาะสมกับบุคคลและความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาควรลดความเคร่งครัดและความไม่เป็นกันเอง แต่มุ่งคำนึงถึงผู้ใช้บริการมากกว่านี้ ในด้านการทำงานควรให้คนทำงานด้วยกัน ได้รับค่าตอบแทนที่น่าพอใจแทนที่จะคำนึงถึงเรื่องการค้ำกำไรอย่างเดียว สำหรับด้านกฎหมายที่จะออกเพื่อควบคุมพฤติกรรมนั้น ถ้าใช้กฎหมายแล้วเกิดผลเสียยิ่งไปกว่าปกติก็ควรจะยกเลิกเสีย

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า รูปแบบต่าง ๆ ให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดทั้งในรูปแบบของกฎหมาย การใช้สารเสพติดบางอย่างมีผลทำให้คนติดยา การใช้เหตุผลทางจิตวิทยา และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2549 : 2) ได้กำหนดแนวความคิดในการดำเนินงาน คือ

1. การแก้ไขปัญหาคงเหลือ โดยการจับบุคคลและพื้นที่ที่ยังคงปรากฏปัญหาอย่างต่อเนื่องซ้ำซาก และที่เป็นปัญหาใหม่ ได้แก่ พื้นที่ผลิต พื้นที่นำเข้า-ออก พื้นที่ค้า และแพร่ระบาด พื้นที่เก็บพักยาเสพติด พื้นที่พิเศษ และบุคคลที่เป็นผู้ค้า ผู้เสพยาเสพติด

2. สถาปนาความมั่นคงและสร้างที่ยั่งยืน โดยการรักษาพื้นที่ที่ควบคุมได้แล้ว มิให้หวนกลับ เน้นการทำงานเชิงคุณภาพในการพัฒนาทศวรรษให้สามารถแจ้งเตือนและแก้ไขปัญหาคงเหลืออย่างทันทั่วทั้งในพื้นที่ที่สามารถแก้ไขปัญหาคงเหลือได้แล้ว การต่อ ยอดการแก้ไขปัญหายาเสพติดกับปัญหาพื้นฐานให้สามารถผนวกเข้าด้วยกัน

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การดำเนินการจะต้องแก้ไขปัญหาค่าที่คงเหลือ สถาปนาความมั่นคง และสร้างความยั่งยืน โดยมุ่งแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยตรงเป้า และมีคุณภาพ โดยนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ไขปัญหา

สุขสันต์ ณ อุบล (2546 : 26-27) ได้กล่าวไว้ว่า จากนโยบายของรัฐบาลปัจจุบัน ซึ่งกำหนดให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยยึดหลักการป้องกันนำหน้าการปราบปราม ผู้เสพจะต้องได้รับการรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษเด็ดขาด ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นไปตามนโยบาย กระทรวงมหาดไทยจึง ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติด ดังนี้

1. ยึดพื้นที่เป็นหลักโดยกำหนดพื้นที่ระดับหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นเป้าหมาย การดำเนินงานควบคู่กับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด และบูรณาการ การดำเนินงานพัฒนา ในระดับพื้นฐานให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน

2. สร้างเอกภาพในการดำเนินงานทุกระดับให้ประสานสอดคล้องกันโดย กำหนดแผน และงบประมาณให้ตอบสนองต่อการดำเนินงานของจังหวัด อำนวยการให้เกิดการ ดำเนินงานลงสู่หมู่บ้าน ชุมชน และกลุ่มเป้าหมายอย่างบูรณาการ

3. กำหนดกระบวนการดำเนินงาน โดยมีขั้นตอนและกระบวนการที่ประสาน สอดคล้องกันโดยเฉพาะการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับพื้นที่

อภิชาติ ภูเกิดพิมพ์ (2547 : 28 - 29) ได้กล่าวแนวทางในการเอาชนะยาเสพติดไว้ 9 แนวทาง ดังนี้

1. การปลูกพลังแผ่นดินและการป้องกัน

กระตุ้นและปลูกจิตสำนึกของปวงชนในชาติ ให้มีความรู้ความเข้าใจตลอดจน ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดที่จะมีต่อประชาชนและบังเกิดความมุ่งมั่นที่จะร่วมกันป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติด โดยตระหนักที่เอาชนะยาเสพติดได้มิใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือ องค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ทุกองคาพยพจะร่วมกัน ผนึกเป็นพลังของแผ่นดิน เข้าต่อสู้แกเอาชนะ ยาเสพติดได้ได้โดยเร็ว โดยใช้มาตรการป้องกันและปราบปราม ด้วยการดูแลและสร้างภูมิคุ้มกัน ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กเยาวชนและกลุ่มผู้ใช้แรงงาน โดยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว รวมทั้งเสริมสร้างมาตรการป้องกันและความมั่นคงให้แก่หมู่บ้านตามแนวชายแดน

2. การควบคุมตัวยาและสารเคมี

ตรวจสอบ ควบคุม และสกัดกั้น สารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ พร้อมอุปกรณ์ ในการผลิตยาเสพติด ซึ่งจะออกไปสู่แหล่งผลิต ที่สามารถนำไปใช้ในการผลิตยาเสพติด ทั้งภายใน และนอกประเทศ รวมทั้งควบคุมตัวยา หรือสารอื่นที่อาจสามารถนำไปใช้ทดแทนยาเสพติดได้

3. การปราบปราม

พัฒนาบุคคลทั้งด้านความรู้ จิตสำนึก และพลังศรัทธา ควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยี วิธีการ และสนับสนุนต่าง ๆ ในการสืบสวนปราบปราม ตลอดจนนำมามาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้ลึกรอน และทำลายเครือข่ายการผลิต นายทุน ผู้ค้ารายใหญ่ ผู้มีอิทธิพล ผู้สมคบ ผู้ค้ารายกลางและรายย่อย ตลอดจนคนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่าง เฉียบขาด

4. การบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ

ทำลายโครงการของปัญหาเสพติด โดยตัดวงจรของยาเสพติดด้วยการแยกผู้เสพยาเสพติดออกมารักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งโดยระบบสมัครใจ และระบบบังคับ ตลอดจนจัดให้มีระบบการติดตาม ช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เพื่อสามารถกลับคืนสู่ครอบครัว ชุมชนและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ควบคู่การพัฒนาศักยภาพและการใช้ทรัพยากรของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของทางราชการ เอกชน และประชาชน เพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดได้มีโอกาสได้รับการบำบัดฟื้นฟู อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างทั่วถึง

5. การข่าว

จัดพัฒนางานด้านการข่าว การประสานงานและการปฏิบัติด้านการข่าวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้เป็นระบบสามารถสนับสนุนการปราบปราม โดยเฉพาะการปราบปราม การลักลอบนำเข้า หรือส่งออกของยาเสพติดและสารตั้งต้น การปราบปรามเครือข่าย ผู้ผลิต นายทุน ผู้มีอิทธิพล ผู้สนับสนุน ผู้ค้ารายย่อย รายสำคัญ และเจ้าหน้าที่ของรับที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

6. การอำนวยความสะดวกและประสานงาน

พัฒนาด้านการอำนวยความสะดวก เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ในการปฏิบัติงานร่วมกับทุกหน่วยที่เกี่ยวข้อง โดยขจัดปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้องต่าง ๆ ให้หมดไป กำหนดลักษณะพื้นที่ที่จะเข้าดำเนินการโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลต่อไป

7. การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

พิจารณาปรับปรุง แก้ไข กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และกระบวนการยุติธรรมในคดียาเสพติด ให้เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหา ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการยุติธรรม และขจัดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้ดำเนินการกับผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ตลอดจนตั้งเอื้ออำนวยตามนโยบายการให้ผู้ใช้เสพยาเป็นผู้ป่วยเป็นต้น

8. การร่วมมือระหว่างประเทศ

ดำเนินการด้านการต่างประเทศ เพื่อผลักดันและกดดันให้ติดตามร่วมมือในด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเสพติคของประเทศ โดยเฉพาะของภูมิภาคและประชาคมโลก โดยรวม การแสวงหาความร่วมมือและความช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติคของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

9. การติดตามและประเมินผล

จัดและสนับสนุนให้มีการติดตามและประเมินผล แผนงานโครงการแก้ไขปัญหาเสพติคอย่างเป็นวิชาการ เพื่อพัฒนาอย่างมีหลักการ และชุมชนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบ

จากแนวความคิดที่เกี่ยวกับยาเสพติค สรุปได้ว่า ปัญหาเสพติคเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องลักษณะปัญหาเสพติคมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสถานะภาพที่สลับซับซ้อนกันมากขึ้นทั้งชนิดหรือประเภทของยาเสพติคที่มีการค้า การเสพ สาเหตุที่ค้า วิธีการเสพ ทั้งเสพประเภทเดี่ยวและเสพผสมซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขปัญหาโดยมุ่งไปที่เป้าหมายที่ยังคงเหลืออยู่และสร้างความมั่นคงโดยยึดพื้นที่เป็นหลักในการแก้ไขปัญหในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน โดยอาศัยกระบวนการที่สอดคล้องกับแผนและงบประมาณในการตอบสนองต่อการดำเนินงานทุกระดับ

1.1.2 ทฤษฎีการติดยาเสพติค

อภิชาติ ภูเกิดพิมพ์ (2547 : 8 - 9) ได้กล่าวทฤษฎีการติดยาเสพติค มีบทบาทในการต่อต้านยาเสพติคให้โทษว่า ทำไมคนถึงต้องติดยาเสพติค ครั้งแล้วครั้งเล่า มี 4 ทฤษฎี ดังนี้

ทฤษฎีที่ 1 เชื่อว่าการติดยาเสพติคเพราะจิตใจ (Psychological หรือ Phi chic Dependence) จิตใจแข็งก็ง่ายก็หายได้ง่าย แต่ถ้าจิตใจไม่แข็งก็หายได้ยาก บางคนติดยาเสพติคง่ายและบางคนติดยาเสพติคยาก เป็นเรื่องของบุคลิกภาพของแต่ละคน

ทฤษฎีที่ 2 เชื่อว่าการติดยาเสพติค เพราะสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุสภาพสังคมเป็นตัวทำให้เกิดการติดยาเสพติคขึ้นและทำให้หวนกลับมาใช้ยาเสพติคอีก

ทฤษฎีที่ 3 เป็นการผสมผสานระหว่างทฤษฎีที่ 1 และทฤษฎีที่ 2 เป็นทฤษฎีที่นำไปใช้ในการบำบัดรักษาหลายแห่ง

ทฤษฎีที่ 4 เป็นทฤษฎีที่ค่อนข้างใหม่และได้รับความนิยมแพร่หลายเป็นทฤษฎีทางชีวเคมีในแง่ของการสันดาปว่า การติดยาเสพติคพวกอนุพันธ์ฝิ่น เป็นความไม่สมดุลของสันดาปที่ยึดเชื้อ หรือโรคที่เกิดจากการสันดาปของเซลล์ร่างกายส่วนประสาทเสื่อมลง เหมือนกับคนเป็นโรคเบาหวาน ต้องการให้ยาพวกซุรินอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสามารถปฏิบัติภารกิจประจำวันได้ตามปกติ

จากทฤษฎีเกี่ยวกับยาเสพติดจะเห็นได้ว่า ยาเสพติดเป็นสิ่งที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญ เมื่อเข้าสู่ร่างกายชั่วคราวเวลาหนึ่งก็จะเกิดพิษเรื้อรัง ร่างกายและจิตใจทรุดโทรมและนอกจากนั้นยังทำให้ผิดกฎหมายในทางทฤษฎีแล้วถือว่าการติดยาเสพติดมีสาเหตุมาจากด้านจิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1.2 ความหมายยาเสพติด

ราชบัณฑิตยสถาน (2538 : 66) ให้ความหมายของยาเสพติด คือ ยาหรือสารเคมี ซึ่งเมื่อเสพหรือฉีดเข้าสู่ร่างกายติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่งก็จะติด ก่อให้เกิดพิษเรื้อรังทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม และนิคม ศรีเงิน (2542 : 6-7) ให้ความหมายของยาเสพติด คือ ยาหรือสารเคมีใดก็ตาม ซึ่งเมื่อบุคคลเสพหรือได้รับเข้าสู่ร่างกายโดยการฉีด การสูบ การกิน การดม หรืออื่น ๆ ติดต่อกันซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ไม่ว่าจะป็นครั้งคราว หรือเป็นเวลานานก็ตาม ยาหรือสารนั้นจะก่อความต่อระบบการทำงานของร่างกายโดยทำให้เกิดลักษณะสำคัญ 4 ประการ ต่อผู้เสพ คือ

1. เกิดความต้องการเสพอย่างสุดอคคกััน
2. จะต้องเพิ่มปริมาณของยาที่ใช้ยู่เรื่อย ๆ
3. ตกเป็นทาสของยานั้นทั้งร่างกายและจิตใจ
4. ทำให้กายเกิดผลร้ายต่อผู้เสพและสังคม

เพลินตา กะลัมพากร (2544 : 11) ได้กล่าวถึงยาเสพติด หมายถึง สารที่เป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากสารสังเคราะห์เมื่อบุคคลใดเสพหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำ ๆ กันแล้วไม่ว่าด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งเป็นช่วงระยะเวลาติดต่อกันทำให้บุคคลที่เสพสารเสพติด มีอาการต้องตกอยู่ใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้น ทั้งร่างกายและจิตใจ ต้องเพิ่มปริมาณการเสพขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้สุขภาพผู้เสพติคเสื่อมโทรม เมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพอาจมีอาการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือเฉพาะด้านจิตใจเกิดขึ้นในผู้เสพนั้น

ประวิทย์ สุขพลู (2545 : 9) ได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ว่า หมายถึง 99 สิ่ง ที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้ร่างกายมีความผิดปกติ เมื่อร่างกายขาดสิ่งนั้นแล้ว จะทำให้มีความต้องการอย่างต่อเนื่องและมีปริมาณมากขึ้น

จากความหมายของยาเสพติดพอสรุปได้แล้ว หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะ โดยวิธีรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีใด ๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ คือ ต้องเพิ่มขนาดการเสพมากขึ้นเป็นลำดับและจะเกิดอาการถอนยาเมื่อหยุดใช้ยา หรือขาดยา จะเกิดความต้องการเสพทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และผู้เสพจะต้องมีสุขภาพร่างกายทรุดโทรมลง

1.3 ประเภทและชนิดของยาเสพติด

1.3.1 ประเภทของยาเสพติด

อังกฤษ ภัทรการ (2544 : 1-2) ได้กล่าวถึง ประเภทของยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่องระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522 ดังนี้

1. ยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ได้แก่ เฮโรอีน แอลเอสดี และแอมเฟตามีนเป็นต้น ตัวที่สำคัญคือ เมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) เมทิลีนไดออกซีเมทแอมเฟตามีน หรือ MDMA (ยาอี) และเมทิลีนไดออกซีแอมเฟตามีน หรือ MDA (ยาเลิฟ) ยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ไม่ใช่ประโยชน์ทางการแพทย์แต่อย่างใด

2. ยาเสพติดให้โทษประเภท 2 เช่น ฟีน มอร์ฟิน โคเคน และไบโคลา โคคาอิน และเมทาโดน เป็นต้น ยาเสพติดให้โทษประเภทนี้สามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ได้แต่มีโทษมาก ต้องใช้ภายใต้ความควบคุมของแพทย์และใช้ในเฉพาะกรณีที่เป็นเท่านั้น

3. ยาเสพติดให้โทษประเภท 3 เป็นยาสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นตามทะเบียนคำรับที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุขแล้ว มีจำหน่ายตามร้านขายยา ได้แก่ ยาแก้ไอที่มีตัวยาโคราอิน หรือยาแก้ท้องเสีย ที่มีตัวยาไดเฟนอกซิน ยาฉีกระงับปวดต่าง ๆ เช่น มอร์ฟิน เพทิดิน ซึ่งสกัดมาจากฝิ่น ยาแก้ปวดที่มีโคคาอินผสมอยู่ เป็นต้น ทางกรมแพทย์นำมาใช้เพื่อจุดประสงค์อื่นหรือเพื่อเสพติดจะมีบทลงโทษกำกับไว้

4. ยาเสพติดให้โทษประเภท 4 คือ สารเคมีที่นำมาใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 และ 2 เช่น น้ำยาเคมีอะเซติกแอนไฮไดรด์ และอะเซทิลคลอไรด์ ซึ่งใช้ในการเปลี่ยนมอร์ฟินเป็นเฮโรอีน สารออร์คอกเมทริน หรือคลอซโดอีเฟดริน ซึ่งสามารถผลิตยาบ้าได้ และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอีก 12 ชนิดที่สามารถนำมาผลิตยาอีได้ เป็นต้น ยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในการบำบัดรักษาโรคแต่อย่างใด

5. ยาเสพติดให้โทษประเภท 5 ได้แก่ ทุกส่วนของพืชกัญชาซึ่งให้สาร Tetrahydrocannabinol (THC) ทุกส่วนของพืชกระท่อม ซึ่งให้สาร Alkaloid ของ Mitreagynine พืชฝิ่นให้สาร Alkaloid Morphine Papaver Bracteates และเห็ดจิ๋วควาย ซึ่งให้สาร Psilocin เป็นต้น สุชาติ เลาบริพัฒนา (2545 : 13 -19) ได้จำแนกสารเสพติดออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สารเสพติดที่เป็นธรรมชาติ (Natural Products) เช่น

ฝิ่น (Opium) เป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่ง ออกดอกสีแดงหรือสีชมพูอ่อน ซึ่งเจริญเป็นผลฝิ่นต่อไปเมื่อผลแก่พอสมควร และเมื่อบดมือกรีดก็จะได้อย่างสีขาวข้นไหลซึมออกมา

ปล่อยให้แห้งจะกลายเป็นเป็นยางเหนียวสีน้ำตาลขุ่นและรสขม เรียกว่า ฟีนคิบ ต่อจากนั้นนำไปเกี่ยวกับน้ำด้วยความร้อนจะได้ฟีนสุกใช้สำหรับสูบหรือรับประทาน

กัญชา เป็นพืชล้มลุก ลักษณะใบเรียวยาวแตกเป็นแฉก ส่วนที่ถูกนำมาเสพคือใบและยอดช่อดอกตัวเมีย เสพโดยวิธีการสูบ มีฤทธิ์ในการหลอนประสาท

กระท่อม เป็นพืชยืนต้นใบคล้ายใบฝรั่ง นำมาชงน้ำหรือเคี้ยวโดยตรง มีฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาท

2. ยาเสพติดที่เป็นสารสังเคราะห์ (Synthetic Product) เช่น

เฮโรอีน มีชื่อทางเคมีว่า ไดอะเซทิล มอร์ฟีน (Diacetylmorphine) มี 2 ชนิด ได้แก่ เฮโรอีนบริสุทธิ์ มีลักษณะเป็นผงสีขาว ไม่มีกลิ่น รสขมจัด นิยมเรียกว่า ผงขาว และเฮโรอีนผสม มีลักษณะเป็นเกล็ด ไม่มีกลิ่นมีหลากสี นิยมเรียกว่า แค็บ ใช้เสพโดยสูดไอระเหย

โคเคน (Cocaine) เป็นสารสังเคราะห์มาจากใบของต้นโคคา (Coca) ใช้สูดทางจมูก ต่อมา มีการสังเคราะห์โคเคนแข็งที่สามารถใช้สูบได้เรียกว่า แคร็ก (Crack) มีฤทธิ์กระตุ้นประสาทอย่างรุนแรงและทำให้ติดอย่างรวดเร็ว

ยาอี (Ecstasy) เป็นอนุพันธ์ของเมทแอมเฟตตามีน มีชื่อทางเคมีว่า 3, 4-Methylenedioxymetamphetamine มักผลิตในรูปแคปซูล หรือเม็ดกลมแบนสีต่าง ๆ มีฤทธิ์ในการกระตุ้นระบบประสาทและหลอนประสาทร่วมกัน

LSD – Lysergic Acid Diethylamide มีชื่อเรียกในหมู่เสพว่า แอซิด (Acid) เป็นสารสังเคราะห์จากเชื้อรา (Fungus) ที่เกาะทำลายต้นข้างสาถิ มีการนำมาเคลือบกระดาษในรูปและสีต่าง ๆ เรียกว่า Magic paper ใช้เสพโดยการอมกระดาษไว้ใต้ลิ้น LSD จะถูกดูดซึมเข้าสู่ร่างกาย มีฤทธิ์ในการหลอนประสาท

ยาบ้า เป็นชื่อที่กระทรวงสาธารณสุข ตั้งขึ้นมาแทนยาบ้า มีสารประกอบหลักในกลุ่ม Amphetamine เป็นยาอันตรายที่แพร่หลายไปทั้งในสหรัฐอเมริกา ยุโรป และเอเชีย และเป็นยาเสพติดที่เป็นปัญหาและแพร่หลายที่สุดในประเทศไทย ขณะนี้ แอมเฟตตามีน (Amphetamine) มีการผลิตในรูปของยาเม็ด และมีการโฆษณาสรรคุณของแอมเฟตตามีนว่าเป็นยารักษาได้ถึง 39 โรค เช่น โรคจิต โรคประสาท โรคซึมเศร้า โรคปวดศีรษะ เป็นต้น ใน ค.ศ. 1993 สำนักคณะกรรมการอาหารและยาของสหรัฐอเมริกา ประกาศใช้ยาประเภทแอมเฟตตามีนเป็นยาควบคุม ซึ่งต้องมีใบสั่งยาจากแพทย์จึงจะซื้อได้ ทำให้การใช้ยานี้ค่อยๆ ลดลงและเริ่มมีการผลิตจำหน่ายอย่างผิดกฎหมายอย่างแพร่หลาย สารกลุ่มแอมเฟตตามีนที่เป็นส่วนประกอบของยาบ้า สามารถเสพเข้าสู่ร่างกายโดยการรับประทาน ฉีดเข้าสู่เส้นเลือดและสูดดมสารระเหย แต่การออกฤทธิ์และความรุนแรงจะแตกต่างกัน

ทวีพร วสุทธิมรรค (2544 : 2) ได้กล่าวถึงยาเสพติดที่พบว่า เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน แบ่งตามการออกฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาออกได้เป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทฝิ่นและอนุพันธ์ (Opiate Type Drugs) ได้แก่ ฝิ่น (Opium) มอร์ฟีน (Morphine) เฮโรอีน (Heroin) โคเคอีน (Codeine) รวมถึงสารสังเคราะห์ที่มีการออกฤทธิ์คล้ายคลึงกัน เช่น เมธาโดน (Methadone) และเพทิดีน (Pet dine)
  2. ประเภทสงบระงับ (Sedative Drugs) ได้แก่ ยานอนหลับทั้งในและนอกกลุ่มบาร์บิทูเรต (Barbiturates & Non- Barbiturates) ยาแก้ลมประสาทชนิดต่าง ๆ (Minor tranquilizers) และกลุ่มสุรา (Alcohol)
  3. ประเภทยากระตุ้นประสาท (Stimulant) ได้แก่ แอมเฟตามีน (Amphetamine) กัญชา (Marijuana)
  4. ประเภทยาหลอนประสาท (Hallucinogenic Drugs) ได้แก่ แอลเอสดี เห็ดจิควาย ลำโพง ฯลฯ
  5. ประเภทสารระเหย (Volatile Solvent/Infalants) ได้แก่ กาว ทินเนอร์ แลคเกอร์ ฯลฯ
  6. ประเภทอื่น ๆ ได้แก่ บุหรี่ หมาก กระท่อม
- จากประเภทของยาเสพติดพอสรุปได้ว่า ประเภทของยาเสพติดสามารถแยกประเภทยาเสพติดออกเป็นยาเสพติดให้โทษ ประเภทสารเสพติดที่เป็นธรรมชาติและสารเสพติดที่เป็นจากการสังเคราะห์ ประเภทของการออกฤทธิ์ที่มีผลต่อระบบประสาท

1.3.2 ชนิดของยาเสพติด

ยาเสพติดถูกค้นพบมาช้านานเป็นจำนวนมากกว่าร้อยชนิดแต่ที่แพร่หลายและเป็นที่ยึด ศูนย์อำนวยการปราบปรามยาเสพติดตำรวจภูธรภาค 5 (2544 : 5) ได้แบ่งชนิดของยาเสพติดหากแบ่งยาเสพติดตามฤทธิ์ของยาที่มีต่อร่างกายเมื่อเสพเข้าไป สามารถแบ่งออก 4 ชนิดคือ

1. ยาออกฤทธิ์กดประสาท เช่น เฮโรอีน มอร์ฟีน เซโคนาล
2. ยาออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท เช่น แอมเฟตามีน กระท่อม
3. ยาออกฤทธิ์หลอนประสาท เช่น แอลเอสดี
4. ยาออกฤทธิ์หลายอย่างทั้งกดประสาท กระตุ้นประสาท และหลอนประสาท เช่น กัญชา

จากชนิดของยาเสพติดสามารถแบ่งแยกชนิดยาเสพติดให้โทษตามฤทธิ์ของยา เมื่อเข้าสู่ร่างกาย คือ ยาเสพติดที่ออกฤทธิ์กดประสาท ยาระงับประสาท ยากระตุ้นประสาท และยา หลอนประสาท

2. สถานการณ์ยาเสพติด

2.1 สถานการณ์ทั่วไปของยาเสพติด

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2549 : 1-2) ได้เปิดเผยสถานการณ์ ปัญหายาเสพติดในปัจจุบัน หลังจากที่ได้ระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สามารถลด ขนาด และระดับความรุนแรงของสถานการณ์ปัญหาลงได้ จนถึงระดับที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชนโดยทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันปรากฏว่า ปัญหา ยาเสพติดเริ่มมีการแพร่ระบาดรุนแรงขึ้นในบางพื้นที่และบางกลุ่มประชากรที่สำคัญ ได้แก่

1. พื้นที่ปัญหาหลักที่ปัญหาเริ่มรุนแรงขึ้น คือ

1.1 กลุ่มพื้นที่นำเข้าหลักของยาเสพติดตามแนวชายแดน ประมาณ 19 อำเภอ ใน 8 จังหวัด ซึ่งปริมาณยาเสพติดมากกว่าร้อยละ 60 ถูกนำเข้ามาผ่านพื้นที่เหล่านี้ก่อนกระจายตัวไป ยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ

1.2 กลุ่มพื้นที่ปลูกฝิ่นต่อเนื่อง ช้ำซาก ประมาณ 128 หมู่บ้าน ใน 32 อำเภอ 9 จังหวัด

1.3 กลุ่มพื้นที่แพร่ระบาดของยาเสพติดหลักในประเทศ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สัดส่วน ปัญหาแพร่ระบาดของยาเสพติดมากที่สุดของประเทศกว่าร้อยละ 80 ของสัดส่วนปัญหาทั้งหมด โดย แบ่งเป็น 3 กลุ่มพื้นที่ของการแพร่ระบาดหลัก ประกอบด้วย

1.3.1 กลุ่มพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 5 จังหวัด (นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร และนครปฐม) ซึ่งเป็นพื้นที่ Heartland และมีสัดส่วนปัญหา มากที่สุดของประเทศ ประมาณร้อยละ 36 ของการแพร่ระบาดทั้งประเทศ

1.3.2 กลุ่มพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และสตูล) ซึ่งเป็นพื้นที่ความมั่นคงสูงที่สุด แม้ว่าจะมีสัดส่วนปัญหา ยาเสพติดเพียงร้อยละ 6 เมื่อ เปรียบเทียบทั้งประเทศ

1.3.3 กลุ่มพื้นที่อำเภอเมืองในทุกจังหวัดและอำเภอใหญ่สำคัญ ซึ่งเป็นพื้นที่ แพร่ระบาดของยาเสพติดสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอำเภอต่าง ๆ โดยมีสัดส่วนปัญหาประมาณร้อยละ

2. กลุ่มประชากรหลักที่ยังคงมีปัญหายาเสพติด มีอยู่ 2 กลุ่ม เป้าหมายที่มีบทบาทด้านยาเสพติดที่สำคัญ ได้แก่

2.1 กลุ่มเยาวชน ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงที่สุดต่อการเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอยู่ในช่วงอายุไม่เกิน 24 ปี ทั้งเยาวชนในและนอกสถานศึกษา รวมทั้งกลุ่มเสี่ยงประเภทต่าง ๆ

2.2 กลุ่มผู้ที่เคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (ผู้เคยเสพ /ผู้หลงผิดคำร่ายย่อย /ผู้ที่อยู่ในระหว่างการบังคับใช้กฎหมาย /กลุ่มได้รับการนิรโทษ เป็นต้น) ซึ่งแม้ว่าจะเลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ไปแล้ว แต่ถ้าไม่ได้รับการติดตามช่วยเหลือ ดูแลอย่างเต็มที่ ทำให้เมื่อกลับสู่สังคมแล้ว ไม่สามารถใช้ชีวิตอย่างปกติสุข หรือคนในชุมชนไม่ยอมรับก็อาจจะกลับไปมีพฤติกรรมทั้งเสพและค้าซ้ำอีก

3. พื้นที่หมู่บ้าน/ชุมชน ที่มีปัญหาเป้าหมาย ซึ่งต้องมีการพิสูจน์ทราบ จำนวน 3,122 หมู่บ้าน/ชุมชน

2.2 นโยบายรัฐบาลในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

รัฐบาลเห็นความสำคัญของปัญหายาเสพติดเป็นอย่างมากจึงได้มีการระดมแนวคิด ยุทธศาสตร์และแนวทางดำเนินการในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังถือว่าปัญหายาเสพติด คือภัยร้ายแรงของชาติต้องมีการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดให้สิ้นซากพร้อมถือเป็นนโยบายเร่งด่วน และเป็นวาระแห่งชาติในการประกาศสงครามกับยาเสพติด โดยทุ่มเททรัพยากรและกำลังคนเป็นจำนวนมาก โดย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศสงครามขึ้นแตกหักเพื่อเอาชนะยาเสพติด เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2546 ณ ลานพระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร เวลา 09.00 น. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2546 : 1) ว่า “ในโอกาสนี้ถือเป็น “วาระแห่งชาติ” ที่ชาวไทยทุกคนต้องผนึกกำลังร่วมรบชนิด “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน ” เพื่อปราบปรามยาเสพติดให้หมดสิ้นไปจากสังคมไทย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกฝ่ายต้องปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามยาเสพติด อย่างเข้มงวดกวัดจั้นและจริงจัง ประกอบกับการร่วมแรงร่วมใจของประชาชนทุกคนทุกภาคส่วนของประเทศร่วมมือสนับสนุนให้เกิดเป็นพลังของแผ่นดิน เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนของสังคมในอันที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในสงครามครั้งยิ่งใหญ่นี้ให้ได้ การทำสงคราม ข้าราชการที่มีรายได้จากภาษีอากรของประชาชนถือเป็นทหาร ประชาชนถือเป็นประชาชนของประเทศ ซึ่งประกาศสงครามประชาชนค้ายาเสพติดก็ต้องถือว่าเป็นประชาชนที่ ทรยศต่อชาติ ข้าราชการที่ทำหน้าที่เป็นทหารก็เสมือนหนึ่งทหารที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดถือเป็นการทรยศที่หนักกว่า เพราะเป็นการทรยศต่อกองทัพของชาติที่กำลังอยู่ในภาวะสงคราม เพราะฉะนั้น หวังเหลือเกินว่าเราจะดำเนินผู้ที่

ผิดไปแล้วถือเป็นโอกาสสุดท้ายของการเริ่มต้นชีวิตใหม่ ถ้าหากว่าวันนี้ทุกอย่างไม่ตระหนัก เราจะชนะสงครามไม่ได้”

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2550 : 1-2) ได้สรุปสาระสำคัญของนโยบายและข้อสั่งการเชิงนโยบาย คือ เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2549 ฯ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้มอบนโยบายด้านยาเสพติดตามปฏิบัติการรวมพลังไทย ขจัดภัยยาเสพติด ร่วมเทิดไถ้องค์ราชัน ที่ดึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล โดยรัฐบาลยังคงกำหนดให้งานด้านยาเสพติดเป็นนโยบาย ที่สำคัญของรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ต้องรักษาสถานการณ์ไม่ให้ ปัญหายาเสพติดหวนกลับมา ต้องสร้างความมั่นคงยั่งยืน เพื่อให้ประเทศไทยปลอดจากยาเสพติดอย่างแท้จริง โดยแผนปฏิบัติการครั้งนี้มีแนวความคิดเชิงกลยุทธ์ที่จะแก้ไขปัญหาที่คงเหลือ สถาปนาความมั่นคง และสร้างความยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนางานเชิงคุณภาพต่อเป้าหมายและพื้นที่ที่มีปัญหา ยึดหลักการสร้างความสมานฉันท์ สันติวิธี และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดหลักสิทธิมนุษยชน และหลักกฎหมายในการดำเนินการ และจะมีการประเมินผลภายหลังจากที่ได้ดำเนินการไปแล้วเป็นระยะ ๆ

จากนโยบายของการแก้ไขปัญหายาเสพติดของรัฐบาล พอสรุปได้ คือ รัฐบาลยังคงให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ โดยให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมมือในการดำเนินการต่อสู้เพื่อชนะยาเสพติด และจะต้องไม่ให้ปัญหาคลับหวนมาอีก

กรมการปกครอง (2546 : 109 -110) ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานต่อสู้เพื่อชนะยาเสพติดจังหวัดทุกจังหวัด เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2546 ณ ห้องประชุม 1 กระทรวงมหาดไทย ดังนี้

1. การทำสงครามกับยาเสพติด ไม่เหมือนกับในการทำสงครามกับผู้ก่อการร้าย คอมมิวนิสต์ เพราะมีความแตกต่างกันทางความคิด คอมมิวนิสต์พูดถึงเรื่องของส่วนรวม ได้แก่ ความยากจน ประชาธิปไตย มนุษยธรรม ความเสมอภาค แต่ยาเสพติดไม่มีคำว่าเพื่อคนจน ไม่มีคำว่าเพื่อส่วนรวม ไม่มีคำว่าประชาธิปไตย ไม่มีคำว่ามนุษยธรรม ไม่มีคำว่าความเสมอภาค แต่ทำเพื่อตัวเอง

2. ต้องตระหนักว่า ประชาชนคือเพื่อนเรา ชาติคือพวกเรา ในหลวงคือนายเรา ผู้ค้ายาเสพติดคือศัตรูเรา แม้เป็นญาติก็ถือว่าเป็นศัตรู ผู้ค้ายาเสพติดคือผู้ทรยศต่อชาติ ต้องจัดให้สิ้นเพราะทำลายคน ทำลายชาติ และศาสนา

3. จับกุมผู้ค้า/ผู้ผลิต หากเป็นกรณีร้ายใหญ่ให้นำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาใช้ดำเนินการยึดทรัพย์สิน และหากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ไม่สามารถนำดำเนินการได้ ก็ให้สรรพากรในพื้นที่

ตรวจสอบการเสียหายหรือรายได้ของบุคคลเหล่านี้ เพื่อเป็นข้อมูลในการสืบสวนอันจะนำไปสู่เป้าหมายการยึดทรัพย์สิน

4. การดำเนินงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด หากพบว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดก็ให้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ แล้งรายงานผลการดำเนินงานให้ศูนย์ต่อสู้เพื่อชนะยาเสพติดกระทรวงมหาดไทยทราบภายใน 15 วัน

5. ให้ดำเนินการสอดส่องดูแลพฤติกรรมและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หากพบว่ามีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หรือประพฤติปฏิบัติคนไม่เหมาะสม ปล่อยปลละเลยให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเสียหายเกิดขึ้น อันเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้รับดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ถ้าผู้บังคับบัญชาผู้ใดละเลยปฏิบัติหน้าที่ ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัย

6. มาตรการการเฝ้าระวังยาเสพติด ด้วยการจัดระบบการเฝ้าระวังโดยการมีส่วนร่วมของทุกคนในหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อสกัดกั้น ป้องกัน ควบคุม มิให้ยาเสพติดถูกนำมาแพร่ระบาดภายในหมู่บ้านชุมชน โดยจัดกำลังปฏิบัติการเสริมของฝ่ายพลเรือน ทหาร ตำรวจ และประชาชนให้เพียงพอ เช่น การจัดเวรยาม ตรวจตราภายในหมู่บ้าน/ชุมชน การจับจุดตรวจ จุดสกัดกั้น ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจตราตามแหล่งสถานบันเทิง หรือแหล่งมั่วสุมต่าง ๆ และดำเนินการฝึกจัดตั้ง ทบพวน กลุ่มพลังมวลชน หรืออาสาสมัครต่อต้านยาเสพติด พร้อมมอบหมายภารกิจหน้าที่ในการเฝ้าระวังยาเสพติด

จากนโยบายและแนวทางการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดพอสรุปได้ว่า การต่อสู้เพื่อชนะยาเสพติดจะต้องดำเนินการ โดยความเด็ดขาด จับกุม และติดตามสอดส่องพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ ทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ตลอดจนให้มีการเฝ้าระวัง ตั้งจุดตรวจจุดสกัดกั้นในพื้นที่เป้าหมาย

คำสั่งอำเภอพบพระ

ที่ 168 / 2548

เรื่อง จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดอำเภอพบพระ

.....

ตามคำสั่งอำเภอพบพระ ที่ 1/2548 ลงวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2548 เรื่อง จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อชนะยาเสพติดอำเภอพบพระ เนื่องจากขณะนี้มีการแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการหลายฝ่ายไปดำรงตำแหน่งที่อื่น ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการของศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดอำเภอพบพระ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ จึงยกเลิกคำสั่งอำเภอพบพระดังกล่าว และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดอำเภอพบพระ ดังนี้

องค์ประกอบ

1. นายอำเภอพบพระ	ผู้อำนวยการ
2. ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอพบพระ	รองผู้อำนวยการ
3. ปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง	รองผู้อำนวยการ
4. พัฒนาการอำเภอพบพระ	กรรมการ
5. สาธารณสุขอำเภอพบพระ	กรรมการ
6. เกษตรอำเภอพบพระ	กรรมการ
7. สัสดีอำเภอพบพระ	กรรมการ
8. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพบพระ	กรรมการ
9. ผู้อำนวยการโรงเรียนพบพระวิทยาคม	กรรมการ
10. ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านพบพระ	กรรมการ
11. นายกเทศมนตรีตำบลพบพระ	กรรมการ
12. นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลทุกตำบล	กรรมการ
13. ผู้บังคับกองพันทราบที่ 42	กรรมการ
14. ปลัดอำเภอพบพระทุกคน	กรรมการ
15. ปลัดเทศบาลตำบลพบพระ	กรรมการ
16. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลทุกตำบล	กรรมการ
17. หัวหน้าพื้นที่พักพิงชั่วคราวบ้านอู้มเปี่ยม	กรรมการ

18. กำนันทุกตำบล	กรรมการ
19. ปลัดอำเภอ หัวหน้าฝ่ายความมั่นคง	กรรมการ/เลขานุการ
20. ปลัดอำเภอ งานป้องกัน	กรรมการ/ผู้ช่วยเลขานุการ
21. สารวัตรป้องกันและปราบปราม สภ.อ.พบพระ	กรรมการ/ผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

1. จัดให้มีข้อมูลผู้เสพ ผู้ติดยา ผู้ค้ายาเสพติดทุกคนในพื้นที่ รายชื่อหมู่บ้านและชุมชนที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดตามข้อมูลความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ปัญหาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบ
2. ดำเนินการและปราบปรามงานให้เกิดผลในทางปฏิบัติในเชิงบูรณาการตามแผนปฏิบัติการ แผนงาน และ โครงการต่าง ๆ ของศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด อำเภอพบพระ โดยร่วมกับส่วนราชการ หน่วยงานภาคเอกชน หรือองค์กรภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง
3. จัดชุดวิทยากรและชุดมวลชนสัมพันธ์ ปลุกพลังมวลชนในหมู่บ้าน/ชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบให้ตื่นตัว ร่วมกันต่อต้านยาเสพติด และจัดตั้งกลุ่มราษฎรอาสาสมัครป้องกันยาเสพติด
4. จัดชุดปฏิบัติการสนับสนุนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดในชุมชน
5. จัดให้มีกิจกรรมด้านการพัฒนารองรับผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดที่จะเลิกพฤติกรรมมิให้หวนกลับมามีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
6. จัดชุดปราบปรามยาเสพติด กัดค้น ปราบปรามและกวาดล้างผู้ค้ายาเสพติดในพื้นที่ที่รับผิดชอบและประสานอำเภอพบพระในการสนับสนุนชุดปฏิบัติการปราบปรามยาเสพติดเพื่อปฏิบัติการในภารกิจเกินขีดความสามารถ
7. จัดชุดสืบสวน ตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือคำร้องของประชาชนและให้มีผลปฏิบัติโดยเร็ว
8. เสนอผู้มีอำนาจหรือผู้อำนวยการ ในการพิจารณาให้คุณให้โทษเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้อง
9. รายงานผลการปฏิบัติงานและสถานการณ์ปัญหาอุปสรรคยาเสพติดในพื้นที่ให้อำเภอพบพระทราบทุกระยะ
10. ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ผู้อำนวยการมอบหมายหรือกำหนด สถานที่ตั้ง

ที่ทำการปกครองอำเภอพบพระ ฝ่ายความมั่นคง โทร. 0-5556-9512, 0-5556-9104
 ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 2 มิถุนายน 2548 เป็นต้นไป

ถึง ณ วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2548

(ลงชื่อ) ชีร์ชัย ทศรฐ

(นายชีร์ชัย ทศรฐ)

นายอำเภอพบพระ

กรมการปกครอง (2548 : 332-336) ได้กำหนดขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติการ
 ดำเนินงานหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 เตรียมองค์กร/บุคลากร

การแก้ไขปัญหายาเสพติดจะประสบความสำเร็จได้นั้น สิ่งสำคัญประการแรกคือ
 องค์กรและบุคลากร ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจะต้องมีความพร้อม องค์กรหลักที่จะดำเนินการเรื่องนี้เป็น
 ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดอำเภอหรือจังหวัด ส่วนบุคลากรนั้นจะต้องประกอบด้วย
 บุคลากรจากทุกฝ่าย ได้แก่ ข้าราชการ นักการเมืองทุกระดับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการ
 หมู่บ้าน ตลอดจนพ่อค้าประชาชนทั่วไป องค์กรเอกชนและกลุ่มพลังมวลชนทุกรูปแบบ เช่น
 การคัดเลือกบุคลากร การชี้แจงทำความเข้าใจ มอบหมายภารกิจปฏิบัติงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
 ตลอดจนการฝึกอบรมผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่

2. ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมหมู่บ้าน/ชุมชน

การใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด หลักการสำคัญ คือ ยึดพื้นที่เป็นหลัก
 ในการดำเนินงาน โดยให้หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น ขั้นตอนนี้จึง
 ต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมหมู่บ้าน/ชุมชน ที่จะดำเนินงาน เช่น การคัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชน
 การจัดทำแผนการประชุมประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน และมอบหมายให้ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนจัดเตรียม
 ความพร้อมสำหรับการประชุมประชาคม โดยจะต้องมีผู้แทนของแต่ละครัวเรือนเข้าร่วมประชุม
 ครัวเรือนละ 1 คน

3. ขั้นตอนที่ 3 การประชุมประชาคม

การจะทำให้หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหาเสพติด จำเป็นอย่างยิ่ง
 ที่จะต้องผนึกกำลังทุกฝ่าย ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะพหุภาคี โดยการประชุม
 ประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น หัวหน้าส่วนราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและผู้นำหมู่บ้าน/
 ชุมชนร่วมประชุมประชาคมกับผู้แทนครอบครัว เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนเกิดกระแส และพลัง

ขับเคลื่อนทางสังคมในการต่อต้านยาเสพติด ที่ประชุมออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนถือปฏิบัติ ผู้ฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษ

4. ตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

การสำรวจข้อมูลผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดภายในหมู่บ้าน/ชุมชน จะทำให้ได้รับทราบข้อมูลที่แท้จริงของ ผู้ค้า ผู้เสพ และผู้ติด ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น การเดินสำรวจผู้เกี่ยวข้องยาเสพติดเป็นรายครัวเรือน การให้ราษฎรเขียนชื่อที่อยู่ผู้ต้องสงสัยว่ามีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในทางลับ จัดทำทะเบียนและข้อมูลแผนที่รายครัวเรือน แสดงสถานการณ์ยาเสพติด มอบเครื่องหมาย/ธง/ป้าย/วชิษัตริย์ ตามความเหมาะสม เป็นสัญลักษณ์ให้เป็นครอบครัวปลอดยาเสพติด

5. การทำให้หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งชนะปัญหายาเสพติด

หมู่บ้าน/ชุมชน ที่เอาชนะปัญหายาเสพติดได้นั้น จะต้องเป็นหมู่บ้านที่ผู้เสพและผู้ติด ถูกนำเข้าสู่ระบบชุมชนบำบัดหรือเข้าสู่ระบบบังคับบำบัดของทางราชการ และไม่มีผู้เสพรายใหม่ ไม่มีปัญหาของการแพร่ระบาดของยาเสพติด หรือมีการแพร่ระบาดระดับเบาบาง คือ มีผู้เสพไม่เกิน 3 คนต่อประชาชน 1,000 คน

6. การพัฒนาไปสู่ หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติดแบบยั่งยืน

หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติดแบบยั่งยืน จะต้องเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีผู้เสพรายใหม่ ไม่มีผู้ค้า (ผู้ค้าเดิมโดยเค็ดขาด) ผู้ติดได้รับการบำบัดหรือควบคุมอย่างเหมาะสม ไม่เป็นตัวแพร่ระบาดหรือสร้างความเดือดร้อนแก่หมู่บ้าน/ชุมชน ตลอดจนมีการกำหนดกิจกรรมต่อเนื่องและส่งเสริมในด้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เช่น การประชามหมู่บ้าน/ชุมชน จะต้องจัดประชุมอย่างด้วยเดือนละ 1 ครั้ง ประชาคมจัดวางระบบการเฝ้าระวัง/เวรยามให้เข้มแข็ง ระมัดระวังและตรวจสอบคนแปลกหน้า ผู้ละเมิดกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ จะต้องดำเนินการโดยรวดเร็วและเฉียบขาด ส่งเสริมเศรษฐกิจภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จนสามารถจัดตั้งเป็นกองทุนหมู่บ้านเพื่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

3. การสร้างพลังชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด

องค์การอนามัยโลก (WHO) ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) ว่าเป็นกระบวนการความสามารถของบุคคลในการเพิ่มการควบคุมเหนือตนเองเพื่อปรับปรุงสุขภาพของตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้เป็นกลวิธีหนึ่งที่ลดความไม่เสมอภาคของสุขภาพ ป้องกันการเกิดโรค และช่วยผู้ป่วยจากโรคที่ไม่สามารถป้องกันได้ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยจัดกิจกรรม

ส่งเสริมสุขภาพหลายประการ แต่ยังไม่ประสบผลเป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากบุคคลมีตัวกำหนดวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงเกิดแนวความคิดการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ คือ การสร้างพลัง (Empowerment) ซึ่งส่งเสริมให้บุคคลและชุมชนมีส่วนร่วม พัฒนาความรู้ ทักษะ และการนับถือตนเอง ให้สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเองได้ (Airhienbuwa. 1994 : 345) แนวคิดการสร้างพลังเชื่อว่าความรับผิดชอบของบุคคลในการดูแลสุขภาพกับบุคคลอื่นในสังคม (พัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์. (2541 : 57) ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์ร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ และหาแนวทางแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เชื่อในความสามารถตนเอง ควบคุมตนเองและนำตนเองไปสู่สุขภาพที่ดีได้

3.1 ความหมายของพลังชุมชน

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2550 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ให้ความหมายพลังของชุมชน คือ พลังแห่งความยุติธรรม การนำยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในชุมชน เป็นการปรึกษาหารือกันเพื่อหาทางออกให้ทุกฝ่ายได้รับความพึงพอใจ ได้ปรับปรุงแนวคิดและแนวทางในการทำงานโดยหาช่องทางเพื่อเสริมกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยการนำแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) และได้นำแนวคิดยุติธรรมชุมชน (Community Justice) มาเสริมกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมภายใต้ยุทธศาสตร์ “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาธิปไตยมีส่วนร่วม” เมื่อชุมชนมีความสันติ ความสงบสุข สามารถจัดการความขัดแย้งในชุมชนให้หมดสิ้นไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลให้เป็นสังคมอยู่ดีมีสุข มีความยุติธรรมเสมอภาค เป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ หากนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาล

สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์ (2549 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ให้ความหมายว่า พลังชุมชน คือ กลุ่มชนซึ่งรวมกัน โดยความรู้สึกร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะอาศัยหลักผูกพันทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันก็ตามที่ทำให้แต่ละคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น และเป็นการที่กลุ่มชนมีความรู้สึกนึกคิด ผลประโยชน์และผูกพันตามเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการใช้ประโยชน์และบริการทางสังคมร่วมกัน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2550 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พลังชุมชน หมายถึง พลังทางสังคมอย่างหนึ่งและปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้และสามารถแก้ไขปัญหาล้วนใหญ่ในชุมชนของตนได้

ไพฑูรย์ เกรือแก้ว (2550 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงความหมายของพลังชุมชน หมายถึง พลังของบุคคลที่ตั้งอยู่เป็น ที่เป็นทาง มีขอบเขตอันเดียวกันและผู้คนเหล่านั้น

มีการพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความสนใจร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่ง มีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน

จากความหมายของการสร้างพลังชุมชนพอสรุปได้ คือ พลังที่เกิดจากกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันหรือต่างพื้นที่ก็ได้ โดยการกระทำเกิดจากความร่วมมือร่วมใจ และมีความต้องการในจุดวัตถุประสงค์เดียวกัน เพื่อให้เกิดพลังชุมชนในการแก้ไขปัญหาในชุมชน

3.2 ความหมายของการสร้างพลังชุมชน

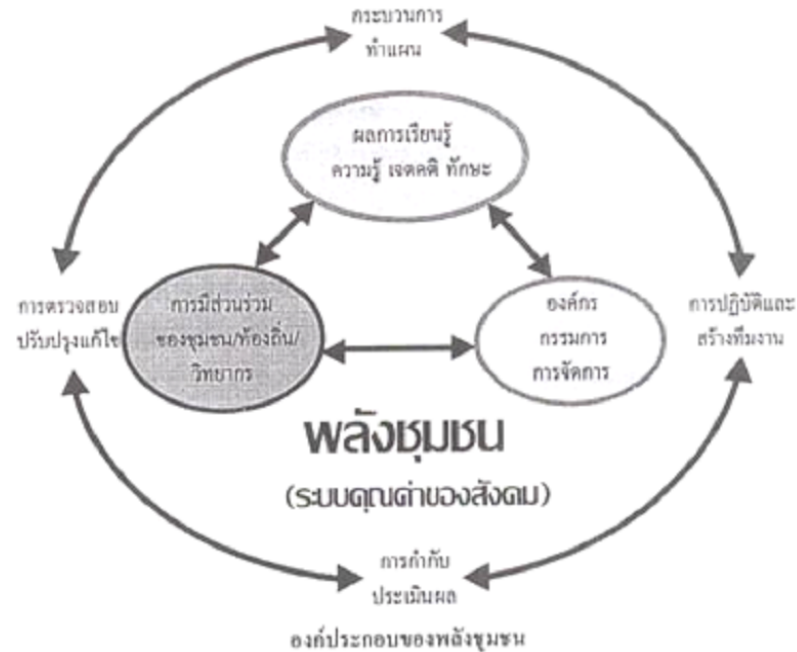
การสร้างพลัง (Empowerment) เป็นแนวคิดที่มีความซับซ้อน และกว้างขวาง ซึ่งพบว่ามีความยากลำบาก ในการให้คำจำกัดความ เนื่องจากความหมายของการสร้างพลังจะแตกต่างกันไปเมื่อนำไปใช้ในกลุ่มบุคคลและบริบท (Context) ที่แตกต่างกัน

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การสร้างพลัง (Empowerment) เป็นกระบวนการทางสังคม ที่ส่งเสริมให้บุคคล องค์กร และชุมชน มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถควบคุมตนเอง มีความสามารถในการเลือก และกำหนดอนาคตของตนเอง ชุมชน และสังคมได้ การสร้างพลังจึงเป็นกระบวนการ ที่บุคคลสามารถกระทำร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในแนวทางที่พึงปรารถนา แต่ไม่ใช่เป็นพลังที่จะไปบังคับ หรือครอบงำคนอื่น สร้างพลังจะเน้นการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล และส่งเสริมการรวมกลุ่มกันเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม และสิ่งแวดล้อม การสร้างพลังจึงสอดคล้องกับ แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ ที่มีได้เน้นเฉพาะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ ระดับบุคคลเท่านั้น แต่จะต้องมีบทบาท ในการเปลี่ยนแปลงระดับสังคมด้วย สอดคล้องกับ องค์การอนามัยโลก ที่ระบุว่า "เป้าหมายสุดท้ายของกลวิธีการดูแลตนเอง คือ การสร้างพลังให้ประชาชน สามารถกำหนด หรือจัดการกับสุขภาพของตนเองได้"

นิตยา เพ็ญศิริรักษา (2544 : 30) ได้ให้ความหมายว่า การสร้างพลังชุมชนเป็น กระบวนการพัฒนาคณะและกลุ่มบุคคลโดยใช้กระบวนการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างแท้จริง โดยใช้วิธีการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นกันระหว่างผู้เรียน ให้ผู้เรียนร่วมกันระบุปัญหาของตน วิเคราะห์หาสาเหตุ และความเป็นมาของปัญหาโดยใช้ วิจารณ์ญาณมีการมองภาพ หรือชุมชนของตนที่ควรจะเป็น และร่วมกันพัฒนากลวิธีที่จะแก้ไขอุปสรรคเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

พัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์ (2541 : 59) ได้ให้ความหมายว่า การสร้างพลังชุมชนเป็น กระบวนการทางสังคม เพื่อการยอมรับการส่งเสริมและเพิ่มพูนความสามารถของประชาชน ในการค้นพบความต้องการที่แท้จริงของตน แก้ปัญหาของตนและรู้จักหมั่นเวียนใช้ทรัพยากรหรือแหล่ง

ประโยชน์ที่มีอยู่ในการกำหนด หรือควบคุมในการดำเนินชีวิตของตนเอง หรืออาจกล่าวได้ง่าย ๆ ว่าเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ประชาชนสามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่อิทธิพลต่อสุขภาพของตนเองได้

จากความหมายของการสร้างพลังดังกล่าว พอสรุปได้ คือ การสร้างพลังเป็นกระบวนการหรือกลไกที่สนับสนุนให้บุคคลหรือองค์การ และชุมชนมีความเชื่อในพลังที่จะสามารถควบคุมชีวิตหรือจัดการกับการดำเนินชีวิตในแต่ละรูปแบบได้

3.3 ความหมายการสร้างพลังชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2550 : 11) ได้จำกัดความหมายการสร้างพลังชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต คือ กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต โดยอยู่ภายใต้แนวทางยุทธศาสตร์หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต และมุ่งดำเนินการให้เชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขและสังคมคุณธรรม การดำเนินงานที่ผ่านมา มีหมู่บ้านและชุมชนจำนวนหนึ่งซึ่งประสบความสำเร็จและมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในการขยายบทเรียนการทำงานให้กับหมู่บ้าน และชุมชนอื่น ๆ ที่ยังขาดประสบการณ์และองค์ความรู้ในการทำงานได้ อีกทั้งบางกลยุทธ์เราสามารถใช้ได้ผลแต่ในพื้นที่ชนบท แต่ในพื้นที่เมืองกลับใช้ไม่ได้ผล ฉะนั้นทุกภาคส่วนต้องทำงานร่วมกัน ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม เพราะลำพังเพียงรัฐคงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ท้ายสุดการถอดบทเรียนและประสบการณ์ จะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต

พนัส พุกษ์สุนันท์ (2550 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้จำกัดความหมายว่า หัวใจของการสร้างพลังชุมชน คือ การสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย หรือแก้ไขปัญหาของชุมชน เกิดผลของการเรียนรู้ คือ พลังความรู้ การตัดสินใจ และความสามารถ ในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และกระทบผลประโยชน์อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. รวม "พลังใจ" การที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคมด้านใดก็ตาม ขึ้นตอนแรกที่มีความสำคัญ คือ การรวมคน เพื่อรวมพลังใจ เป็นการสร้างเสริมใจซึ่งกันและกัน เกิดความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทร มีความสนใจ และมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทำให้เกิดจิตสำนึกในการ แก้ไข หรือพัฒนาท้องถิ่น การรวมกัน รวมใจ เป็นการส่งเสริมให้เกิดประชาคม หรือเวทีประชาคม โดยใช้ประเด็นที่ชุมชนสนใจ มาเป็นเครื่องมือในการรวมคน สิ่งที่สำคัญ คือ การค้นหาผู้นำที่มีจิต วิญญาณ มีอุดมการณ์ต่อสถานการณ์ หรือประเด็นต่าง ๆ ที่ชุมชนสนใจให้ได้ โดยการเสนอคน ตามความสมัครใจ หรือให้ชุมชนเป็นผู้เสนอ ผู้นำเหล่านี้ มักเป็นผู้นำตามธรรมชาติ เป็นผู้ที่ มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน อดกลั้น จิตใจอาสาสมัคร อาจเป็นพระภิกษุ หมอพื้นบ้าน นักพัฒนา และข้าราชการยุคใหม่ ฯลฯ หากเราสามารถรวมพลังใจ ของผู้นำเหล่านี้ได้ จะทำให้ได้ คนที่มีคุณภาพ มีพลัง และรวมตัวกันอย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานในขั้นต่อ ๆ ไป ประสบความสำเร็จบางกรณีเกิดจากหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนา เข้าไปกระตุ้นให้คนในชุมชน รวมตัว เพื่อพัฒนาชุมชน วิธีการนี้ ส่วนใหญ่เป็นการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ ใต้เงาข่าย ไม่ได้ใจ และมักได้คนที่ไม่มีคุณภาพ ไม่มีพลัง เป็นการรวมคนที่ไม่มีที่ยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้การ ดำเนินงานในขั้นต่อ ๆ ไป ไม่ประสบผลสำเร็จ

2. การระดม "พลังความคิด" เมื่อรวมคนได้แล้ว ขึ้นตอนต่อไป คือ "การร่วม คิด" โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน สร้างวิสัยทัศน์ ร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหา และโอกาสอย่างรอบด้าน รวมทั้งการ กำหนดแนวทาง วิธีการ และแผนงานในการแก้ไขปัญหา หรือการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ สร้างสรรค์ และยั่งยืนก่อเกิด "พลังการจัดการ" ขึ้นตอนนี้จะเกิด "การร่วมทำ" ดำเนินงานตาม แนวทาง วิธีการ และแผนงานที่กำหนดในขั้นตอนที่ 2 สิ่งที่ต้องทำในขั้นตอนนี้ คือ การจัดระบบ การบริหารจัดการ ที่ดี เช่น การแบ่งบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของภาคี การพัฒนาต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีความเคารพนับถือ และให้การยอมรับความรู้สึก ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความจริงใจต่อกัน มีความเอื้ออาทร และความหวังดีระหว่างสมาชิก ย่อมทำให้เกิดการดำเนินงาน ราบรื่น และมีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพ

3. สร้าง "พลังภูมิปัญญา" การขับเคลื่อนกิจกรรมแก้ไขปัญหา หรือการพัฒนา สังคมใด ๆ ก็ตาม สิ่งที่เราคาดเดาได้ ก็คือ การสรุปบทเรียนร่วมกัน เป็นการติดตามประเมินผล โดยเริ่มต้นจากการประเมินผลตนเอง และประเมินผลงาน ผ่านกระบวนการกลุ่ม และเครือข่าย การเรียนรู้ ทำให้เกิดการเชื่อมต่อทักษะ องค์ความรู้ และประสบการณ์ใหม่ ๆ นำไปสู่การเป็นชุมชน แห่งการเรียนรู้ และเป็นชุมชนที่มีพลังมากขึ้นเรื่อย ๆ

4. สร้าง "พลังปิติ" ขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินการ คือ การรับผลจากการ กระทำ เป็นการสร้าง "พลังปิติ" โดยการยกย่อง ชื่นชม ให้กำลังใจ แก่คนที่มีความตั้งใจ และ เสียสละ ให้กับชุมชน และสังคมทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และมีความสุขจากการทำงานร่วมกัน ส่วนปัญหา อุปสรรคที่เกิดจากการกระทำ ถือว่าเป็นบทเรียนที่ต้องนำมาปรับปรุง พัฒนาไม่ให้ เกิดขึ้นอีก

5. สร้าง "ภาพลักษณ์" เป็นการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ไปสู่องค์กรชุมชนอื่น ๆ เช่น ถ้าเป็นองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจ การประชาสัมพันธ์ จะช่วยเพิ่ม ช่องทางการตลาด สร้างรายได้เพิ่ม หากเป็นองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์ จะเป็นการยกย่อง เชิดชูเกียรติแก่ผู้ประกอบการต่าง ๆ ที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ เป็นต้น

จากความหมายของสร้างพลังชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดพอสรุปได้ว่า การ สร้างพลังเพื่อมุ่ง ดำเนินการให้เชื่อมโยงกับการแก้ไขยาเสพติดและปัญหาอื่น ๆ ในหมู่บ้านและ ชุมชน สร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เกิดพลังความรู้ การตัดสินใจ และความสามารถในการ พัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ให้บรรลุเป้าหมายชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขและสังคมคุณธรรม

จรงค์ ฌ หนองคาย (2547 : 14-15) ได้ให้แนวคิดหลักเกี่ยวกับการสร้างพลัง ชุมชน ว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ดีที่สุดได้แก่การใช้ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างพลังชุมชน ในการพัฒนาด้วยการนำทุนทางสังคมที่แต่ละพื้นที่ที่มีอยู่มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในลักษณะ องค์กรรวม โดยมีกระบวนการประชาคมเป็นกลไกสำคัญ ซึ่งในการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมต้องมีหน่วย เข้าปฏิบัติการสร้างความคิด ให้เกิดขึ้นในระดับหมู่บ้านโดยเร่งสร้างประชาคมในระดับหมู่บ้านขึ้น ให้ได้ ให้สามารถแก้ไขปัญหายาแบบเบ็ดเสร็จในระดับหมู่บ้าน

การสร้างพลังชุมชนเป็นกระบวนการของการกระทำของสังคม (Social action) ที่ส่งเสริมให้บุคคล องค์กรและชุมชน สามารถควบคุมตนเองหรือความสามารถในการเลือก และกำหนดอนาคตของบุคคล ชุมชน และสังคมได้ การสร้างพลังชุมชนเป็นได้ทั้งกระบวนการ (Process) และเป็นผลลัพธ์ (Outcome) ที่ว่าเป็นกระบวนการ คือ การเกิดพลังชุมชนนั้นต้องเริ่ม จากบุคคล และชุมชนตระหนักในปัญหาและเห็นความสำคัญของปัญหา จึงรวมตัวกันขึ้นเพื่อ

แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน แบ่งปันอำนาจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยวิธีการปฏิบัติ (Action) และสะท้อนกลับ (Reflection) เพื่อให้เกิดความรู้สึกรู้จักคิด (Consciousness) มองเห็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ส่วนการสร้างพลังชุมชนที่เป็นผลลัพธ์นั้น เราสามารถประเมินได้จากบุคคลที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการสร้างพลังชุมชนมีการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งพอที่จะควบคุมตนเองจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง และประเมินได้จากการมีปฏิสัมพันธ์การมีส่วนร่วมให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่ม การสร้างพลังชุมชนสามารถอธิบายถึงความแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ

1. ระดับบุคคลหรือการสร้างพลังชุมชนในระดับจิตใจ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับปัญหา และฝึกทักษะในการแก้ปัญหา การสร้างพลังในระดับนี้ทำให้บุคคลรู้สึกตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ มีอำนาจในการควบคุมตนเองให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ตนเองเลือก ซึ่งจะแตกต่างไปตามสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและความสามารถนี้จะแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพและประสิทธิภาพที่ไม่เท่าเทียมกันของบุคคล

2. ระดับองค์กร หมายถึง การสร้างพลังชุมชนจะเกิดขึ้นได้ในองค์กรที่มีการบริหารแบบประชาธิปไตย ซึ่งสมาชิกมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และพลังอำนาจระหว่างกัน แล้วร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติ โดยควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อองค์กร

3. ระดับชุมชน หมายถึง การที่บุคคลและองค์กร ร่วมมือกันในการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงสิ่งที่เป็นปัญหาและจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน การสร้างพลังชุมชนเป็นการพัฒนาความสามารถและประสิทธิภาพของบุคคลที่มีปัจจัยทำให้เกิดพลัง คือ

3.1 การจัดสิ่งแวดล้อมให้อบอุ่นเอื้ออาทร ซึ่งทำได้โดยการสร้างความเป็นกันเอง ความไว้วางใจเชื่อมั่น เปิดเผย ซื่อสัตย์ การติดต่อสื่อสารอย่างเปิดเผย ทำให้เกิดทั้งความเชื่อมั่น และเกิดพลังบุคคลทั้ง 2 ฝ่าย คือ ผู้สร้างพลัง และผู้รับการสร้างพลัง จะต้องมียุทธศาสตร์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และมีทักษะระหว่างบุคคล ในการสื่อสารมีการยอมรับความเป็นบุคคลตามที่เขาเป็นบุคคลที่เขาเป็นอยู่ และให้คุณค่าแก่บุคคล

3.2 บุคคลทั้ง 2 ฝ่าย จะต้องมียุทธศาสตร์ หรือจุดมุ่งหมายร่วมกันจากตัวอย่าง เช่น ทั้งครูและนักเรียนมีจุดมุ่งหมายร่วมกันหรือเหมือนกัน คือ ต้องการให้เกิดการเรียนรู้หรือ การประเมินผลถึงจุดมุ่งหมายทั้งครูและนักเรียน ก็จะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลด้วยกัน เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างผู้สร้างพลังกับผู้รับสร้างพลัง การสร้างพลังมุ่งเน้นที่การบรรลุ

เป้าหมายมากกว่าเน้นที่การควบคุมผู้อื่นหรือการปฏิบัติตามกฎระเบียบไม่ว่าเป็นในห้องเรียนในโรงเรียน หรือในชุมชนใด ๆ ก็ตาม การสนับสนุนให้เกิดพลังต้องมุ่งเน้นที่การกำหนดเป้าหมายและการตัดสินใจร่วมกัน

3.3 ข้อผูกพันระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย ที่จะตกลงร่วมกันในการดำเนินกระบวนการผู้สร้างพลังต้องมีความปรารถนาในการหาทางเลือกหลาย ๆ หนทาง สำหรับผู้รับการสร้างพลัง และกระทำการกระตุ้นให้กำลังใจในการมีส่วนร่วม กำหนดเป้าหมายและการตัดสินใจเป้าหมายของการสร้างพลัง คือ ผู้รับการสร้างพลังจะมีความสามารถในการกำหนดและบรรลุเป้าหมายเพิ่มขึ้น ซึ่งเป้าหมายนั้นอาจเป็นได้ทั้งของบุคคลและของสังคม

วัชพงษ์ พุ่มชื่น (2550 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้จำกัดแนวคิดสร้างพลังชุมชน กล่าวไว้ว่า การจัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยความหลากหลายของพื้นที่ และวิถีชีวิต องค์กรความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ส่งผลให้แต่ละชุมชนมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แนวคิดการสร้างพลังชุมชนเข้มแข็งนั้นมีปัจจัยสนับสนุนดังต่อไปนี้

1. การแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น ผู้นำ ประชาชน ชาวบ้าน พระสงฆ์ ประชาคมหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง
2. การใช้ต้นทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ความสามัคคีของคนภายในหมู่บ้าน ภูมิปัญญา องค์กรความรู้ที่มีฐานคิดมาจากวัฒนธรรม และศาสนา
3. การจัดตั้งกฎระเบียบ ข้อบังคับใช้ และบทลงโทษที่สอดคล้องกับชุมชนท้องถิ่นที่สามารถปฏิบัติได้จริง เช่น การตัดสิทธิ์สมาชิกมาปนกิจ 3 ปี สำหรับผู้เสพ และ 10 ปี สำหรับผู้ค้ายา เป็นต้น
4. การสร้างทางเลือกและโอกาสให้แก่ผู้ที่ก่อปัญหา เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้ดีขึ้น เช่น ค่ายบำบัดผู้ติดยา

จากแนวคิดการเสริมสร้างพลังชุมชนพอสรุปได้ว่า การสร้างพลังชุมชนเป็นกระบวนการของการกระทำของสังคม (Social action) เป็นได้ทั้งกระบวนการ (Process) และเป็นผลลัพธ์ (Outcome) โดยวิธีการปฏิบัติ (Action) และสะท้อนกลับ (Reflection) เพื่อให้เกิดความรู้สึกรู้สึกนึกคิด (Consciousness) มองเห็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2542 : 16 – 18) ได้สรุปแนวคิดการสร้างพลังชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตว่า จากแนวคิดที่ว่าพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาแบบองค์รวมและการเพิ่มศักยภาพของชุมชน โดยให้ชุมชนตัดสินใจด้วยตนเองเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต ดังนี้

1. หลักการสำคัญที่ใช้ประเด็นในการรณรงค์ความร่วมมือในสังคม เพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต คือ การแก้ไขปัญหามุ่งเป้าหมายครอบคลุมคนไทยทุกคนที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤต โดยคำนึงถึงการให้โอกาสอย่างเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ระคมทรัพยากรและความร่วมมือเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกเรื่องที่ถูกกฎหมาย ไม่คำนึงถึงว่าเป็นเรื่องใด โดยเป็นการสนับสนุนการทำงานท้องถิ่นที่ตัดสินใจเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองของท้องถิ่น และเสริมสร้างให้ผลการแก้ไขปัญหามุ่งเกิดความยั่งยืนและปรับตัวตามภาวะวิกฤต

2. ความเชื่อพื้นฐาน คือ ต้องมีความเชื่อมั่นในตัวประชาชนว่า สามารถพัฒนาตนเองและชุมชนของตนเอง และประชาชนมีองค์ความรู้พื้นฐาน รวมทั้งภูมิปัญญาที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและชุมชนของตนได้

3. บุคคลนอกเหนือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องร่วมรับผิดชอบในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชนอย่างจริงจัง และผนึกทรัพยากรสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานของชุมชนในลักษณะองค์รวม

4. ประชาชนสามารถเรียนจากการลงมือได้ดีกว่าการฝึกอบรมและสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้นจากการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์ของตนเอง วางแผน และดำเนินการด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

5. ชุมชนในระดับหมู่บ้านเป็นหน่วยในการพัฒนาที่เหมาะสมที่สุดที่จะสามารถทำให้การดำเนินงานพัฒนาโดยประชาชนให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา

6. กรรมการหมู่บ้านเป็นกลไกขับเคลื่อนชุมชนที่สามารถริเริ่มการดำเนินงานในนามของทั้งชุมชนร่วมกับองค์กรชุมชน และภาคีการพัฒนาอื่น ๆ ในการสร้างวิสัยทัศน์และการวางแผนร่วมกัน

7. กลุ่มแกนนำสนับสนุนชุมชน เป็นกลไกสำคัญของภาครัฐและภาคีการพัฒนาทั้งหมดในการสนับสนุนทุก ๆ ด้านของการพัฒนาที่เป็นองค์รวม

8. ภารกิจของภาคราชการ คือ การปรับระบบบริหารงานที่จำเป็น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน และเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้ชุมชนทั้งหมดสามารถประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหและพัฒนาชุมชนในภาวะวิกฤต

ลักษณะชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

2. สมาชิกของชุมชนมีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน และร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชน
  3. สมาชิกของชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้แทนชุมชนที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
  4. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้
  5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
  6. มีแผนของชุมชนที่ประกอบการพัฒนาทุก ๆ ด้านชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน
  7. สมาชิกเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
  8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่พึ่งตลอดไป
  9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาอาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ท้องถิ่น ภาคราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน
- จากแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนพอสรุปได้ว่า ชุมชนที่เข้มแข็งต้องมีศักยภาพในการระดมความร่วมมือ ความเชื่อและรับผิดชอบในการตัดสินใจ โดยมุ่งให้การพัฒนา ดำเนินการไปโดยประชาชน เพื่อให้มีความสามารถในการพึ่งตนเองมากกว่าส่งเสริมให้เกิดการพึ่งพาในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านกระบวนการของชุมชน

3.4 แนวทางการสร้างพลังชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด

จากแนวทางการดำเนินงานให้หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด พอสรุปได้ว่า ภายใต้การแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน จะบรรลุตามวัตถุประสงค์เป็นหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเพื่อเอาชนะปัญหายาเสพติดได้นั้น จะต้องอยู่ภายใต้ขั้นตอนและแนวทางที่พึงปฏิบัติ คือ มีการเตรียมองค์กรและบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เตรียมหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีศักยภาพและประชาชนมีความพร้อม การประชุมหรือประชาคมจะต้องดำเนินการในลักษณะพหุภาคี มีกระแสพลังขับเคลื่อนทางสังคมและการตั้งกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนทำให้หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งโดยไม่มีผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด เพื่อพัฒนาไปสู่หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนต่อไป

กรมอนามัย (2544 : 18-22) ได้กำหนดแนวทางและกรอบแนวคิดแผนงานการแก้ไข
ปัญหายาเสพติด

1. ยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิด วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และ
เป้าหมายของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9
และนโยบายของรัฐบาลตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 119/2544 จึงควรกำหนดให้ ยุทธศาสตร์
พลังแผ่นดิน เป็นยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมี
ยุทธศาสตร์ย่อยรองรับยุทธศาสตร์ ดังนี้

1.1 ยุทธศาสตร์การปลูกพลังแผ่นดินและการป้องกัน

เพื่อกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกของคนในชาติ มีความรู้ ความเข้าใจและ
ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด ตลอดจนมีความมุ่งมั่นที่จะร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาค
ำเนินงานประกอบด้วยแนวทางสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1.1.1 การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึง
สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นภัยคุกคามร้ายแรงต่อคนไทย สังคมไทยและ
ความมั่นคงของชาติ รวมทั้งกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้าน ป้องกันและแก้ไข
ปัญหาในทุกรูปแบบ โดย

1. รณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะสื่อที่สามารถ
เข้าถึงประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น
2. พัฒนารูปแบบและเนื้อหาการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ โดยไม่ก่อ
ให้เกิดการกระตุ้น ขูขงหรือทำลายให้เด็กและเยาวชนเข้าไปลองใช้ยาเสพติด
3. สร้างความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีของพ่อแม่ ผู้ปกครอง
ครู อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจความต้องการของเด็กและเยาวชนตามสภาพเศรษฐกิจและ
สังคม ที่เปลี่ยนไปและรู้จักวิธีที่จะหาทางป้องกันให้เด็กห่างไกลจากปัญหายาเสพติด
4. บรรจุและหรือสอดแทรกนโยบาย เนื้อหาสาระ ประเด็นปัญหา
และแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในการประชุมสัมมนาหรือฝึกอบรม
ในทุกระดับ

1.1.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งและพลังทางสังคม เพื่อก่อให้เกิด
ความร่วมมือของภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชนและประชาชน
ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับชาติ โดย

1. สนับสนุนการพัฒนาทีมงานและหรือทีมวิทยากรที่จะเข้าไปกระตุ้น ให้ความรู้ ความเข้าใจ ประชาชน-ชุมชนและกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ
2. สร้างเวทีประชาคมทั้งในชุมชน สถานศึกษาและสถานประกอบการ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้สาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไข รวมทั้งเป็นการค้นหาแกนนำโดยธรรมชาติและพัฒนาศักยภาพแกนนำให้ตระหนักและเข้าใจวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
3. ค้นหาและสนับสนุนชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการ ที่มีประสบการณ์แก้ไขปัญหายาเสพติดจนประสบความสำเร็จ ให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้เพื่อขยายเป็นเครือข่ายในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกัน
4. สนับสนุนให้เกิดกระแสความเคลื่อนไหวของประชาคมต่อต้านยาเสพติด ทั้งในรูปของกลุ่มมวลชน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความตื่นตัวและสำนึกต่อการร่วมมือในการแก้ปัญหาโดยพลังประชาชนในวงกว้าง เช่น การเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน การติดตามผู้เสพยาที่ผ่านการบำบัดรักษาแล้วและการทำหรือให้ข้อมูลยาเสพติดในชุมชน เป็นต้น
5. เปิดโอกาสและสนับสนุนให้องค์กรเอกชน/องค์กรเครือข่าย ประชาชนมีขีดความสามารถในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้การกำกับดูแลและอุดหนุนจากภาครัฐ ควบคู่ไปกับการสร้างกลไกประสานงานระหว่างภาครัฐกับองค์กรภาคเอกชน/องค์กรเครือข่ายประชาชน
6. สนับสนุนการจัดตั้งและขยาย “กองทุนฯ” หรือมูลนิธิต่าง ๆ ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งในระดับชาติและในระดับพื้นที่
  - 1.1.3 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและการเฝ้าระวัง เพื่อป้องกันกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ยังไม่เคยใช้ยาเสพติด มิให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดย
    1. ปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้เกิดการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งภายในสถานศึกษาและชุมชนที่เปิดโอกาสให้เด็กเลือกได้ โดยเฉพาะกิจกรรมด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และด้านทำทนายความสามารถในเชิงสร้างสรรค์รวมทั้งการสร้างทักษะชีวิตในการลดละหรือปฏิเสธการใช้สารเสพติดทุกชนิด
    2. จัดให้มีระบบหรือกลไกการเฝ้าระวังและป้องกันกลุ่มเด็กเยาวชนที่ไม่เคยใช้สารเสพติด เช่น ให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมและให้คำปรึกษาเด็กนักเรียนอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงเพื่อที่จะหาทางป้องกันปัญหาได้

อย่างทันการณณ์และเหมาะสมภายใต้ความร่วมมือจากเด็กและเยาวชน ครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ

3. กลุ่มครอบครัวและเยาวชนที่ถูกหลอกลวงหรือที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการจำหน่ายยาเสพติด

4. สนับสนุนกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับเพศ วัยและฐานะซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กและเยาวชน ครอบครัวและชุมชน เช่น การแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด และกิจกรรมทางเลือกรื่น ๆ เป็นต้น

5. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ให้สะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบ ห้องน้ำที่มีสภาพเหมาะสม ปราศจากมูมอับ มีรั้วและอยู่ใกล้ครู โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

6. จัดระบบดูแล ฝ้าระวังพื้นที่ชุมชนที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหา ยาเสพติดโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับชุมชน เช่น งานมวลชนสัมพันธ์ เป็นต้น

1.1.4 การลดปัจจัยเงื่อนไขการก่อปัญหาและแพร่ระบาดของยาเสพติด เพื่อสกัดกั้นปัจจัยเสี่ยงที่อาจนำไปสู่ปัญหา ยาเสพติด โดย

1. กำหนด พื้นที่ ควบคุมและตรวจสอบแหล่งอบายมุข แหล่งเรีงรมย์ และสถานบริการต่าง ๆ รวมทั้งหอพักนักเรียน นักศึกษา อย่างเข้มงวดและสม่ำเสมอ โดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชน สถาบันการศึกษาและสื่อมวลชนต่าง ๆ ทั้งนี้ควรรหาวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม

2. ปรับปรุงกลไกการควบคุม/ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มคนต่างด้าวหรือองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการลำเลียงและค้ายาเสพติด

1.2 ยุทธศาสตร์การควบคุมตัวยาและสารเคมี

เพื่อตรวจสอบ ควบคุม สกัดกั้นสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ รวมทั้งอุปกรณ์ในการผลิตยาเสพติด รวมทั้งควบคุมตัวยาหรือสารอื่น ๆ ที่อาจสามารถมาใช้ทดแทนยาเสพติด การดำเนินงานประกอบด้วยแนวทางที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1.2.1 การควบคุมสารตั้งต้น เคมีภัณฑ์ และยาหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทดแทนยาเสพติด เพื่อไม่ให้นำไปใช้ในการผลิตยาเสพติดทั้งภายในและต่างประเทศ รวมทั้งการช่วยให้ผู้ติดยาได้เสพยาอื่นทดแทน ตลอดจนทำลายของกลางยาเสพติด โดย

1. ควบคุมและตรวจสอบสารตั้งต้น เคมีภัณฑ์หรืออุปกรณ์ที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรมและภาคอื่น ๆ รวมทั้งตัวยาต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ผลิตยาเสพติดทั้งในส่วนที่มาจากต่างประเทศและจากภายในประเทศ
2. จัดทำบัญชียาหรือผลิตภัณฑ์ต้องห้ามที่สามารถนำไปทดแทนยาเสพติด และควบคุมตามร้านขายยา โดยต้องมีใบสั่งแพทย์ในการจำหน่าย จำกัดปริมาณการเก็บและจำหน่ายรวมทั้งมีการตรวจสอบ ตักเตือนและลงโทษทั้งแพทย์ผู้สั่งยาและร้านขายยาที่หลีกเลี่ยงอย่างจริงจัง
3. สำรวจ ควบคุม และทำลายแหล่งผลิตพืชเสพติด เช่น ฝิ่น กัญชา และกระท่อม รวมทั้ง ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชทดแทนที่สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม
4. ปรับปรุงระบบจัดเก็บและการทำลายของกลางยาเสพติดให้เป็นที่รับรู้และหายเกลี้ยงใจของประชาชน
  - 1.2.2 การสกัดกั้นบริเวณชายแดน เพื่อไม่ให้มีการนำสารเคมีและอุปกรณ์ในการผลิตออกไปยังแหล่งผลิตต่างประเทศ และไม่ให้มีการลำเลียงยาเสพติดเข้ามาจากต่างประเทศ โดย
    1. ควบคุม ตรวจสอบช่องทาง จุดผ่อนปรนด่านและทางเข้าออกตามแนวชายแดนทั้งทางบกและทางทะเลซึ่งล่อแหลมต่อการนำเข้ายาเสพติดและส่งออกสารตั้งต้น เคมีภัณฑ์และอุปกรณ์การผลิตยาเสพติดอย่างเข้มงวดและสม่ำเสมอ
    2. พัฒนาระบบข้อมูลและการข่าวเพื่อใช้ประโยชน์ในการเฝ้าระวังการผลิต และการค้าบริเวณชายแดนโดยใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น ดาวเทียมถ่ายภาพทางอากาศ เป็นต้น
    3. สืบสวน ลาดตระเวนและปราบปรามกองกำลังติดอาวุธหรือชนกลุ่มน้อยที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การลำเลียงและการค้ายาเสพติด รวมทั้งเครือข่ายการค้ายาเสพติดข้ามชาติ กลุ่มการค้ายาเสพติดที่เชื่อมโยงกับพื้นที่อื่น ๆ และนักค้ารายสำคัญในพื้นที่บริเวณชายแดน
    4. พัฒนาหมู่บ้านตามแนวชายแดน ให้มีขีดความสามารถสกัดกั้นยาเสพติดทั้งในด้านการติดตาม เฝ้าระวัง ปฏิบัติการจิตวิทยาและปฏิบัติงานร่วมกับส่วนราชการ ควบคุมไปกับการพัฒนางานพื้นฐานอื่น ๆ
    5. มอบหมายให้ทหารเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน โดยมีอำนาจบริหารจัดการเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาในลักษณะเบ็ดเสร็จ

1.3 ยุทธศาสตร์การปราบปราม

เพื่อผนึกกำลังในการปราบปรามและพัฒนาเทคโนโลยีและวิธีการต่าง ๆ ในการสืบสวนปราบปรามลึกระเบิดและทำลายเครือข่าย การผลิต การค้า การขนส่ง และการสนับสนุนอย่างเฉียบขาด จริงจัง การดำเนินงานประกอบด้วยแนวทางที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1.3.1 การปราบปราม เพื่อทำลายโครงสร้างเครือข่าย ผู้ผลิต ผู้ค้ารายใหญ่ ผู้มีอิทธิพล ผู้สมคบและผู้ค้าส่งหรือผู้ค้าขนาดกลางซึ่งเป็นสาเหตุของการแพร่ระบาดในพื้นที่ โดย

1. ดำเนินการสืบสวนและปราบปรามขบวนการผลิต กลุ่มเครือข่ายการค้าระดับประเทศ กลุ่มเครือข่ายการค้าเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ นักค้ายาเสพติดรายสำคัญ เจ้าหน้าที่รัฐและผู้มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

2. สนับสนุนให้จัดตั้งชุดปฏิบัติการพิเศษทั้งในระดับจังหวัด และระดับภาคอย่างน้อย 1 แห่ง เพื่อสนับสนุนการปราบปรามและถ่วงดุลการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานในพื้นที่

3. เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมในการปราบปรามการค้ายาเสพติดและจับกุมผู้กระทำความผิด โดยได้รับการคุ้มครองทางกฎหมาย มีสิ่งจูงใจ หลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิการต่าง ๆ

4. กำหนดพื้นที่เป้าหมายการปฏิบัติการให้ชัดเจน โดยพิจารณาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดและสร้างกลไกเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ ในการกดดันและปราบปราม โดยใช้มาตรการทางสังคมและมาตรการพิเศษเพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับใจ

5. พิจารณาจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัยและพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนในการปราบปราม เช่น เครื่องตรวจสอบยาเสพติดของการทำอากาศยาน แห่งประเทศไทยและรถเอกซเรย์เคลื่อนที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น

6. พัฒนาบุคลากรที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ให้มีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ จิตสำนึกและพลังศรัทธาในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจและผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม

1.3.2 การเสริมสร้างความร่วมมือ แรงจูงใจและสนับสนุนการปราบปราม เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจและผลตอบแทนแก่บุคคล องค์กรที่ปฏิบัติงานหรือสนับสนุนช่วยเหลือ การปฏิบัติงานด้านการปราบปรามยาเสพติด โดย

1. ปรับปรุงระเบียบการจ่ายเงินบนเงินรางวัลและระเบียบการจัดการทรัพย์สินของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อตอบแทนผู้สนับสนุนและเจ้าพนักงานผู้จับกุมให้มีความสะดวกและรวดเร็ว ภายหลังจากยืนยันการตรวจพิสูจน์ของกลาง
2. ให้รางวัลหรือความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษแก่เจ้าพนักงานที่ปฏิบัติงานด้านการปราบปรามด้วยความจริงจังและมีผลงานเป็นที่ยอมรับ
3. ให้จัดสรรเงินทรัพย์สินที่ได้จากการยึด อาศัยและริบทรัพย์สินจากผู้กระทำความผิดแก่องค์กรประชาชน องค์กรชุมชน องค์กรส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้น เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและการพัฒนาอื่น ๆ

1.3.3 การดำเนินการต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำลายโครงสร้างเครือข่ายการค้ายาเสพติดที่มีผู้มีอิทธิพลและเจ้าหน้าที่รัฐหนุนหลัง โดย

1. สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการกั้นกรองข้อมูลหรือข่าวสารการกระทำที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้หน่วยงานต้นสังกัดดำเนินการอย่างจริงจังกับเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกคณะกรรมการฯ ชี้มูลความผิดหรือถูกสอบสวนว่ามีส่วนกระทำความผิดทั้งทางปกครอง วินัยและอาญา
2. พิจารณาโยกย้ายข้าราชการ พนักงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเนื่องจากอยู่ในข่ายต้องสงสัยมีส่วนสนับสนุนหรือเกี่ยวข้องขบวนการผลิตจำหน่ายยาเสพติด หรือเป็นผู้ที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจและผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมออกจากพื้นที่
3. สร้างระบบการปกป้องคุ้มครองเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงจังและสุจริตมิให้ถูกกดดันแก่งหรือโยกย้ายอย่างไม่เป็นธรรม
4. เปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถสอบถามข้อมูลข่าวสารจากหน่วยราชการต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งข้าราชการประจำ ทหาร ตำรวจและข้าราชการฝ่ายการเมือง

1.4 ยุทธศาสตร์การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

เพื่อตัดวงจรผู้เสพยาเสพติดออกจากวงจรการค้าด้วยการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในทุกระบบ ควบคู่กับการติดตามช่วยเหลือ ให้กำลังใจผู้ผ่านการบำบัด ฟื้นฟูให้สามารถกลับคืนสู่ ครอบครัว ชุมชนและสังคม และดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข การดำเนินงานประกอบด้วยแนวทางที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1.4.1 การจำแนกกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน โดยเน้นการแยกผู้สูงอายุ และ ผู้เสพติดออกมารับการบำบัดรักษา สนับสนุนให้มีมาตรการดูแลหรือบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสม โดย

1. กลุ่มเสี่ยง ซึ่งเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งการค้าหรือมีเพื่อนเสพ/ติดยาเสพติด ควรต้องมีการดูแลเฉพาะราย โดยสร้างกลุ่มเพื่อนที่ไม่เสพยา ผู้ปกครองและครูคอยเอาใจใส่ ให้คำปรึกษาดูตามและประเมินผล รวมทั้ง เสริมกิจกรรมเกี่ยวกับค่าย กีฬา ดนตรีและเยี่ยมบ้าน
2. กลุ่มผู้เสพหรือผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้มีพฤติกรรมเสพยาเป็นครั้งคราว โดยถูกหลอกให้เสพหรืออยากลอง ควรนำไปบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานพยาบาลภาครัฐ ภาคเอกชนและค่ายของชุมชน
3. กลุ่มผู้ติดยา ซึ่งเป็นผู้มีพฤติกรรมเสพยาอย่างต่อเนื่องเพิ่มขึ้น และหรือมีแนวโน้มที่จะพัฒนาเป็นผู้ค้ารายย่อย ควรนำไปบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานที่เหมาะสม เช่น ค่ายทหารและสถานบำบัดฟื้นฟูของรัฐและภาคเอกชน เป็นต้น
4. กลุ่มผู้ติดยาเรื้อรัง ซึ่งเป็นผู้ติดยาที่ไม่สามารถบำบัดรักษาฟื้นฟูให้หายขาดได้ภายใต้เงื่อนไขระบบบังคับรักษา ให้นำไปบำบัดรักษาฟื้นฟูต่อภายใต้ระบบต้องโทษ เช่น ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนของกระทรวงยุติธรรม ศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด หรือทัณฑสถานบำบัดพิเศษของกรมราชทัณฑ์ เป็นต้น

1.4.2 การสร้างแรงจูงใจหรือบังคับให้ผู้ติดยาเข้ารับการบำบัดรักษา เพื่อให้ผู้เสพและผู้ติดยาเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพให้มากที่สุด โดย

1. รณรงค์ให้ครอบครัว ชุมชนและผู้เสพยาได้ตระหนัก มีความรู้ และเข้าใจถึงขั้นตอนการค้นหาผู้ติดยา การนำไปสู่สถานบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งร่างกายและจิตใจรวมทั้งการให้กำลังใจและการดูแลติดตามผู้ที่ได้รับการบำบัดรักษาฟื้นฟูแล้วอย่างใกล้ชิด
2. เร่งพิจารณาให้สิ่งจูงใจเพื่อให้ผู้ติดยาสมัครเข้ารับการบำบัดรักษา เช่น การให้สิทธิในการฝึกวิชาทหารและได้รับการศึกษาต่อเนื่องซึ่งสามารถนำไปใช้เรียนต่อได้
3. ปรับปรุงกฎหมายให้ถือว่าผู้เสพเป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยการกำหนดปริมาณครอบครองยาเสพติดที่เหมาะสมและไม่กระทบต่อการปราบปรามหรือส่งเสริมให้เกิดผู้ค้ารายย่อยมากขึ้น

1.4.3 การพัฒนารูปแบบการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ โดย

1. กำหนดมาตรฐานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพขั้นต่ำ โดยต้องผ่านขั้นตอนที่ทำให้ผู้ติดยาสามารถตัดสินใจอย่างจริงจัง และครอบครัวต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัดรักษาอย่างต่อเนื่อง
2. จัดกระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟูให้เป็นระบบ โดยให้กระทรวงสาธารณสุข รับผิดชอบในการรณพินยาแล้วคัดกรองเพื่อส่งต่อยังสถานที่บำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ เช่น กองทัพและหน่วยงานต่าง ๆ โดยให้กระทรวงสาธารณสุขมีบทบาทในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการบำบัดรักษา
3. ปรับปรุงวิธีการหรือกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาในระบบต้องโทษ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพที่กำหนดและให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. สนับสนุนในห้วงค์กรทางศาสนา สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ ภาคเอกชน องค์กรเอกชน/เครือข่ายประชาชน องค์กรชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา ทั้งนี้ภายใต้การกำกับดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐาน รวมทั้งอุดหนุนหรือให้สิ่งจูงใจที่เหมาะสมจากภาครัฐ
5. ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือระเบียบที่สามารถกำหนดให้สถานบำบัดรักษาฟื้นฟูที่มีศักยภาพและมีความพร้อมตามกฎหมายเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นเครือข่ายสถานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตาม พ.ร.บ. ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2534 (ฉบับใหม่)
6. สนับสนุนการจัดตั้งมูลนิธิและหรือขยายกองทุนในด้าน การบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา

1.4.4 การติดตามช่วยเหลือและให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้ติดยาที่ผ่านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแล้วปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดย

1. ให้ครอบครัว อาสาสมัครในชุมชนหรือผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของสถานพยาบาลระดับต่าง เช่น สถานีอนามัยหรือสถานบริการสาธารณสุขชุมชน เป็นผู้ติดตามภายหลังการบำบัดรักษารวมทั้งช่วยเหลือและให้กำลังใจในการเลิกยาเสพติด

2. สนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์กรหรือมูลนิธิเพื่อการบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดและช่วยเหลือผู้ติดยาที่ผ่านการบำบัดรักษาให้มีโอกาสได้รับการฝึกอาชีพ รวมทั้งการจัดหางานที่มีความมั่นคงเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

1.4.5 การพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้เชี่ยวชาญเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างจริงจัง โดย

1. อบรมถ่ายทอดการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. สร้างระบบเครือข่ายข้อมูลในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาซึ่งกันและกัน

1.5 ยุทธศาสตร์การข่าว

เพื่อพัฒนางานด้านการข่าว การประสานการข่าวและการปฏิบัติงานด้านการข่าวของหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นระบบสามารถสนับสนุนการปราบปราม การลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ ตลอดจนการปราบปรามเครือข่ายผู้กระทำความผิด รวมทั้งเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด การดำเนินงานประกอบด้วยแนวทางที่สำคัญ ๆ 2 ประการ ได้แก่

1.5.1 การพัฒนาด้านการข่าว เพื่อสนับสนุนการทำลายโครงสร้างเครือข่าย ผู้ผลิต ผู้ค้ารายใหญ่ ผู้มีอิทธิพล ผู้สมคบ และผู้ค้าส่งหรือผู้ค้าขนาดกลางซึ่งเป็นสาเหตุของการแพร่ระบาดในพื้นที่ โดย

1. ให้นำหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจัดทำและพัฒนาข้อมูลด้านการข่าว ประสานอำนาจการและปฏิบัติการด้านการข่าวให้เป็นระบบ ไม่ยึดกับตัวบุคคล มีการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ประโยชน์ต่อกันและกัน

2. ให้มีศูนย์อำนาจการร่วมระหว่างหน่วยงานด้านการข่าวทั้งในระดับส่วนกลางและระดับภูมิภาค เพื่อบริหารจัดการข้อมูลข่าวสาร อำนาจการด้านข่าวรองยาเสพติด กำหนดมาตรการและแนวทางในการสืบสวนปราบปราม รวมทั้งสนับสนุนการปฏิบัติการในพื้นที่ต่าง ๆ

4. ปรับปรุงระบบร้องเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมการค้าและเสพติดให้มีความรวดเร็วและปลอดภัย โดยผ่านทั้งองค์กรภาครัฐและภาคองค์กรเอกชนหรือองค์กรเครือข่าย

ประชาชน รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายให้เอื้ออำนวยต่อการหาข่าวและสืบสวนขบวนการค้ายาเสพติด เช่น กฎหมายดักฟังทางโทรศัพท์ เป็นต้น

1.5.2 การเสริมสร้างความร่วมมือ แรงจูงใจและสนับสนุนการข่าว เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจและผลตอบแทนแก่บุคคล องค์กรที่ปฏิบัติงานหรือสนับสนุนช่วยเหลือ การปฏิบัติงานด้านการข่าว โดย

1. ปรับปรุงระเบียบการจ่ายเงินรางวัลและระเบียบ การจัดการทรัพย์สินของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อตอบแทนผู้แจ้งข่าว
2. ให้รางวัลหรือความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษแก่เจ้าพนักงาน ที่ปฏิบัติงานด้านการข่าวด้วยความจริงใจและมีผลงานเป็นที่ยอมรับ
3. กำหนดมาตรการปกป้องคุ้มครองบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ที่ผู้แจ้งข้อมูลข่าวสาร หรือเป็นพยานให้ปลอดภัยจากการถูกข่มขู่ คุกคามหรือทำร้ายจากบุคคล กลุ่มบุคคลและเครือข่ายผู้กระทำความผิด

1.6 ยุทธศาสตร์การอำนวยความยุติธรรมและประสานงาน

เพื่อพัฒนางานบริหารจัดการการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้มีประสิทธิภาพและมีเอกภาพภายใต้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม การดำเนินงาน ประกอบด้วยแนวทางสำคัญ ๆ 3 ประการ ได้แก่

1.6.1 การกำหนดนโยบายและการจัดองค์กร เพื่อให้การตัดสินใจ แก้ปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วและชัดเจน โดย

1. ศึกษาวิจัยเชิงนโยบายและทบทวนนโยบายให้สอดคล้องกับ สถานการณ์และแนวโน้ม และใช้เป็นฐานสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและยอมรับของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายร่วมกัน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. จัดโครงสร้างกลไกและกระบวนการรองรับในลักษณะองค์กร แบบเครือข่าย (Networking Organization) เพื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเชื่อมโยงและเป็นระบบ โดยเน้นการระดมสรรพกำลังและกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน
3. ปรับปรุงองค์กรบริหารงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในทุกระดับให้มีความคล่องตัว มีอำนาจในการสั่งการกำกับดูแลแนวทางการดำเนินงานที่ สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มของปัญหา ตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับพื้นที่
4. สนับสนุนให้ภาคเอกชน องค์กรภาคเอกชน องค์กรประชาชน องค์กรท้องถิ่นและสื่อมวลชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการดำเนินงานทุกระดับ

16.2 การจัดทำแผนและงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้สอดคล้องกับนโยบาย ไม่ซ้ำซ้อนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดย

1. ให้มีการระดมความคิดเห็นในการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีทุกฝ่ายในทุกระดับ
2. พิจารณายกเลิก/ตัดทอน/ชะลอโครงการและกิจกรรมที่ไม่มี ความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับแผนป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด นโยบายของรัฐบาล และบทบาทภารกิจของหน่วยงาน โดยเน้นให้ความสำคัญกับโครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องตาม แผนและมีลำดับความสำคัญสูงเป็นหลัก
3. ปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณให้เอื้อต่อการดำเนินงาน ในลักษณะองค์รวมและบูรณาการที่มุ่งแก้ไขปัญหในพื้นที่และการมีส่วนร่วมของภาคีทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงผลลัพธ์เป็นสำคัญ
4. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทและรับผิดชอบจัดสรร งบประมาณเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง
5. ส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชน และองค์กร ประชาชน สามารถระดมทุนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยตนเอง เช่น การจัดตั้ง มูลนิธิต่าง ๆ เป็นต้น

1.6.3 การประสานงานและพัฒนานุเคราะห์ เพื่อให้การดำเนินงาน ในระดับพื้นที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดย

1. ปรับปรุงงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ให้เป็น ระบบไม่ยึดกับตัวบุคคล และมีทีมงานรับผิดชอบทุกระดับตั้งแต่ในระดับตำบลขึ้นมา สำหรับ พื้นที่ ที่มีปัญหารุนแรง ให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเกลี้ยเจ้าหน้าที่ จากส่วนกลางไปประสานงานในพื้นที่เป็นการเฉพาะ
2. สร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ ทุกระดับ โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจ ให้ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด และผลกระทบในเชิงลบที่จะเกิดขึ้นกับเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ
3. ฝึกอบรมเพื่อพัฒนานุเคราะห์ให้มีความรู้ ความสามารถและ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

4. สร้างมาตรการจูงใจผลตอบแทนและความดีความชอบเพื่อให้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีความจริงใจและสุจริต เข้ามาร่วมงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด

1.7 ยุทธศาสตร์การปรับปรุงกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม

เพื่อปรับปรุง แก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ และออกกฎหมายใหม่ ให้เอื้ออำนวยให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและเสริมสร้างความเข้มแข็งของกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งขจัดปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ดำเนินการกับผู้กระทำผิดได้อย่างรวดเร็ว เด็ดขาดและเป็นธรรมการดำเนินงานประกอบด้วยแนวทางสำคัญ ๆ 2 ประการ ได้แก่

1.7.1 การปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบและการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ลงโทษผู้กระทำความผิด เป็นไปอย่างรวดเร็ว เด็ดขาด จริงจังและเป็นธรรม โดย

1. เร่งรัด ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เช่น พ.ร.บ.ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา พ.ศ. .... ที่กำหนดให้ ผู้เสพทั้งเด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่เป็นผู้ป่วยที่ต้องรับการบำบัดรักษา พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ร.บ.สถานบริการและพ.ร.บ.มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้ง การพิจารณาออกกฎหมายใหม่ว่าด้วยการเลือกรับคำสารภาพ การคุ้มครองพยาน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การต่อต้านองค์กรอาชญากรรม และการชะลอการฟ้อง เป็นต้น

2. กำหนดกระบวนการพิจารณาคดียาเสพติดที่สอดคล้องกับสถานการณ์ความรุนแรงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนและสังคมในอนาคต เช่น การขยายแผนกคดียาเสพติดในระบบของศาลที่มีอยู่และพิจารณาความเหมาะสมในการจัดตั้งศาลพิเศษคดียาเสพติด เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วเด็ดขาดและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

3. ขยายเครือข่ายและพัฒนาระบบงานคุ้มครองผู้กระทำความผิดที่เสี่ยงต่อการถูกรังแกหรือถูกรังแกโดยมีเงื่อนไขต่าง ๆ

4. ประสาน ติดตามและปรับปรุงขั้นตอนและระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์เป็นไปตามคำพิพากษาอย่างจริงจัง

1.7.2 การตรวจสอบทรัพย์สินและการฟอกเงิน เพื่อยึดและอายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสามารถนำมาใช้ในการสนับสนุนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดต่อไป โดย

1. ผลักดันการบังคับใช้มาตรการริบทรัพย์สินตามกฎหมายว่าด้วย มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างเคร่งครัด เด็ดขาดและเป็น รูปธรรมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
2. ปรับปรุงแนวปฏิบัติในการประสานการดำเนินงานของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การตรวจสอบทรัพย์สินเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีมาตรฐาน
3. สนับสนุนบุคลากรและเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อเพิ่มขีด ความสามารถในการขยายการดำเนินงานตรวจสอบ ยึด อาศัยและริบทรัพย์สินให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วประเทศ
4. พัฒนาระบบข้อมูลการดำเนินงานตรวจสอบทรัพย์สินและ การฟอกเงินให้เป็นระบบ ทันสมัยและสามารถเชื่อมโยงกับระบบเครือข่ายงานข่าวอื่น ๆ เพื่อ สนับสนุนการสืบสวนและปราบปราม โครงสร้างเครือข่ายการค้าและกลุ่มอิทธิพลผลประโยชน์ ที่เกี่ยวข้อง
5. จัดสรรเงินหรือทรัพย์สินจากกองทุนป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด และจากทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ระหว่างการตรวจสอบแก่หน่วยงานภาครัฐและ องค์กรต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติด เช่น ยานพาหนะและเครื่องมืออุปกรณ์สื่อสารต่าง ๆ เป็นต้น
6. กำหนดมาตรฐานการควบคุมและตรวจสอบการนำเงินเข้า-ออก ประเทศไทยโดยการจำกัดวงเงินที่เหมาะสมในแต่ละประเทศและวางขั้นตอนในการรายงานให้ เข้มงวดและรัดกุม

1.8 ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมและผลักดัน ให้เกิดความร่วมมือของประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติในการป้องกันและ แก้ไขปัญหาเสพติดของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน การดำเนินงานประกอบด้วย แนวทางที่สำคัญ ๆ 4 ประการ ได้แก่

1.8.1 การพัฒนาความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนตั้งแต่ระดับพื้นฐาน เพื่อให้เกิด ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดย

1. ส่งเสริมกิจกรรมทางการทูต การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและ เชื้อชาติซึ่งครอบคลุมทั้งภาคประชาชนและเอกชน
2. ใช้กลไกประสานงานระดับท้องถิ่น ระดับภาคและระดับชาติ เชื่อมโยงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความร่วมมือด้านอื่น ๆ นำไปสู่การแก้ปัญหา ยาเสพติดร่วมกัน

1.8.2 การแสวงหาความร่วมมือและความช่วยเหลือจากองค์กรทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน โดย

1. ใช้เวทีการประชุม/สัมมนาการเจรจาในระดับประเทศและระดับนานาชาติทั้งเรื่องยาเสพติดและเรื่องอื่น ๆ เพื่อต่อรองและโน้มน้าวให้เกิดข้อตกลงและการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาเสพติดร่วมกันอย่างจริงจัง เช่น ความร่วมมือระดับภูมิภาคภายใต้กรอบของแผนปฏิบัติการว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านยาเสพติดระหว่างอาเซียนและจีน (Accord Plan of Action) เป็นต้น

2. ขอรับการสนับสนุนเงินทุน วิชาการ เครื่องมืออุปกรณ์ จากโครงการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNDCP) และประเทศต่าง ๆ เช่น ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพในภูมิภาค เป็นต้น

3. ช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพต่าง ๆ หรือการปลูกพืชทดแทนควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอนามัยและสาธารณสุขเพื่อไปสู่การลดและเลิกยาเสพติด

1.8.3 การสร้างกระแสสังคมในระดับนานาชาติ เพื่อรณรงค์ประชาสัมพันธ์และปฏิบัติการด้านจิตวิทยาให้ประเทศต่าง ๆ ตระหนักว่าปัญหาเสพติดเป็นปัญหาร่วมกันและเป็นภัยคุกคามต่อประชาคมโลก โดย

1. รณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้สังคมโลก ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบของยาเสพติด ผ่านทางเวทีการประชุมสหประชาชาติและเวทีการประชุมระหว่างประเทศต่าง ๆ

2. เชิญผู้แทนทูตานุทูต องค์กรระหว่างประเทศและสื่อมวลชนต่างประเทศเยี่ยมชมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาเสพติด กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภายในประเทศ โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงาน

3. แลกข่าวหรือจัดทำรายงานสถานการณ์ยาเสพติด ทั้งด้านการผลิตการค้า การลำเลียงและนำเข้า การแพร่ระบาดภายในและผ่านไปยังต่างประเทศ รวมทั้งผลกระทบที่มีต่อคนไทยและสังคมไทย ต่อสื่อมวลชนและองค์กรระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

1.8.4 การส่งเสริมการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดการจ้างงานและความมั่นคงทางเศรษฐกิจในพื้นที่แหล่งผลิตและพื้นที่ข้างเคียงบริเวณชายแดน โดย

1. ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือด้านความรู้และทักษะเพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่ที่มีปัจจัยเสี่ยงสูง

2. ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ภาคเอกชน เข้าไปลงทุน ประกอบธุรกิจการค้า การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมในลักษณะ Cross Border Development โดยใช้มาตรการลดภาษีและจูงใจต่าง ๆ

1.9 ยุทธศาสตร์การวิจัย พัฒนา และ ติดตาม ประเมินผล

เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างมี หลักการอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง และพัฒนางานด้านการติดตาม ประเมินผลเพื่อนำไปสู่ การปรับปรุงการติดตามนโยบายและแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ การดำเนินงานประกอบด้วยแนวทางที่สำคัญ ๆ 2 ประการ ได้แก่

1.9.1 การวิจัยและพัฒนา เพื่อจัดและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและ พัฒนาด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างเป็นระบบ โดย

1. ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับ แนวโน้มของตัวยาและรูปแบบการแพร่ระบาดเพื่อนำไปสู่การป้องกันที่เป็นระบบแบบเบ็ดเสร็จ
2. วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาให้ทันสมัยและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
3. วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการปราบปราม การดำเนินการ ตามกฎหมายรวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
4. สนับสนุนการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการด้านการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

1.9.2 การติดตามประเมินผลและกำหนดเครื่องชี้วัด เพื่อให้ได้รับทราบ ผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ นำไปสู่การปรับปรุง วางแผน กำหนดนโยบายและ แนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมยิ่งขึ้น โดย

1. จัดทำระบบฐานข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย ทันเหตุการณ์ โดยมี เนื้อหาสาระสำคัญสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ แนวทางและมาตรการของแผนแม่บทฯ ตั้งแต่ในระดับ พื้นที่ไปจนถึงระดับชาติ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและติดตามประเมินผล แผนงาน โครงการแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างเป็นวิชาการ เพื่อพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาเสพติด อย่างมีหลักการ บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริงซึ่งได้รับการวิเคราะห์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์และ เป็นระบบ

3. กำหนดกระบวนการติดตามประเมินผลและพัฒนาเครื่องชี้วัดความสำเร็จ โดยมอบหมายให้สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานภายนอก ร่วมกับตัวแทนองค์กรประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

4. ยกย่องเชิดชูเกียรติและพิจารณาให้ความดีความชอบแก่ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องเป็นกรณีพิเศษในพื้นที่ที่มีผลงานประสบความสำเร็จ สำหรับพื้นที่ที่ไม่ประสบความสำเร็จ ให้ผู้รับผิดชอบชี้แจงเหตุผลและปัญหาอุปสรรค รวมทั้งพิจารณาโยกย้าย สับเปลี่ยนและสรรหาบุคคลอื่นที่มีความเหมาะสมมารับผิดชอบแทน

สุวีระ ทรงเมตตา (2546 : 27- 28) กล่าวไว้ว่า ปัญหาสาเหตุคิดในปัจจุบันเป็นมหันตภัยของชาติ ต้นเหตุของปัญหาสาเหตุคิดเกิดที่ชุมชน จะต้องแก้ไขโดยอาศัยพลังของทุกภาคส่วนในชุมชน ทุกคนในชุมชนจะต้องสร้างพลังชุมชนของตนเอง ให้เข้มแข็ง เพื่อต่อสู้และเอาชนะปัญหาสาเหตุคิดอย่างยั่งยืน แนวทางในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง อย่างมีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนและกระบวนการ ดังนี้

1. สืบสภาพชุมชน

ในการดำเนินการจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์อย่างละเอียดรอบคอบ ถ้าหากเกิดความผิดพลาดในขั้นนี้จะทำให้ขั้นตอนต่อ ๆ ไปไม่สามารถจะบรรลุตามเป้าหมายได้ โดยการสร้างศรัทธาในตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบดูแลชุมชน ค้นหาผู้นำหรือบุคคลในชุมชนที่มีศักยภาพในการประสานและสามารถระดมทรัพยากรและสรรพกำลังของประชาชนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จัดตั้งกลุ่มพลังชุมชน

การจัดตั้งกลุ่มพลังชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นพลังในการกดดันผู้ที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุคิด และยังเป็นแหล่งข่าวที่ดี แต่จะต้องเป็นไปด้วยความรอบคอบและมีเทคนิครวมทั้งกลยุทธ์ในการปฏิบัติที่ดี

3. รวบรวมข้อมูลข่าว

การรวบรวมข้อมูลข่าวสารนับว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่จะใช้ในการวางแผน กำหนด กลยุทธ์และวิธีปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาสาเหตุคิดในชุมชนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะต้องอาศัยขั้นตอนและวิธีการทุกรูปแบบ

4. ปฏิบัติการจิตวิทยาเพื่อกดดันผู้จำหน่ายและผู้เสพ

เนื่องจากผู้จำหน่ายและผู้เสพยาเสพติดในชุมชนมักมีคนที่รู้จักคุ้นเคย หรือญาติพี่น้องอาศัยในชุมชน โดยธรรมชาติแล้วญาติพี่น้องหรือคนคุ้นเคยจะไม่ชอบพฤติกรรมในการกระทำผิดกฎหมายของผู้เสพและผู้จำหน่ายยาเสพติด แต่บุคคลดังกล่าวก็ไม่ชอบที่ให้อำนาจมาตรการ

อันเด็ดขาดรุนแรงกับกลุ่มผู้กระทำผิด โดยให้โอกาสกลับตัวกลับใจในการเปลี่ยนพฤติกรรม เว้นแต่จะทำให้โอกาสแล้วยังไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมได้ จึงเห็นพ้องที่จะใช้มาตรการเด็ดขาด

5. พัฒนาชุมชนสร้างคนสร้างอาชีพ

ผู้ที่เคยใช้สารเสพติดหรือในที่นี่เรียกว่าผู้ป่วย โดยส่วนมากมักมีพื้นฐานที่มีปัญหาอย่างหนึ่งอย่างใดมาแล้ว และเมื่อผู้ป่วยมีเวลาว่างอาจทำให้เกิดความฟุ้งซ่าน หงอยหงา ซึมเศร้า และเบื่อหน่ายอาจกลับไปใช้ยาอีก ดังนั้นจะต้องหาทางให้ผู้ป่วยมีความสร้างสรรค์ หรือมีงานทำ และยังทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตัวเอง จึงเป็นมาตรการเพื่อให้ชุมชนปลอดภัยเสพติดอย่างถาวร

จรงค์ ฌ หนองคาย (2547 : 97-98) ได้กล่าวสรุป การสร้างพลังชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อให้เกิดแผนการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยพลังชุมชน ดังนี้

1. ด้านการเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันเชิงสังคม มีการให้ความรู้ อบรมรณรงค์เผยแพร่ การเสริมสร้างทักษะ ชีวิตแก่กลุ่มเสี่ยงและเยาวชน การสร้างชุมชนแอ่งแอ่งและชุมชนปลอดภัยเสพติด การจัดกิจกรรมทางเลือกเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ
2. ด้านการควบคุมการแพร่ระบาด มีการสำรวจพื้นที่ที่มีปัญหายาเสพติด การสร้างความตื่นตัวและตระหนักของสังคม การเดินเวรยามเฝ้าระวังการมั่วลุ่ม การซื้อ-ขาย และเสพยาเสพติด
3. ด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด การสนับสนุนการรวมกลุ่มผู้ติดยาเสพติด ให้ช่วยเหลือกันเอง การสนับสนุนบทบาทของกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์แก่สังคม
4. ด้านการฟื้นฟูสภาพ การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาอาชีพผู้เลิกเสพยาเสพติด การส่งเสริมกลุ่มให้มีกิจกรรมสามารถพึ่งตนเองต่าง ๆ ได้

จากแนวทางสร้างพลังชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดดังกล่าว จะต้องมีความสอดคล้องประสานกันอย่างเหมาะสม โดยเริ่มคั้งตั้งแต่การวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเกิดจากสถาบันครอบครัว สถาบันทางสังคม ชุมชน และที่สำคัญที่สุด คือ กลุ่มเพื่อนที่ชักชวนกันใช้สารเสพติด และเมื่อทุกคนในชุมชนร่วมกันต่อสู้กับปัญหายาเสพติดแล้ว จะต้องทำการสร้างให้ทุกคนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และตระหนักถึงความจำเป็นที่จะรักษาสภาพความสำเร็จในชุมชนนั้นตลอดไปอย่างยั่งยืน

4. แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

4.1 ความหมายของกลยุทธ์

คำว่า กลยุทธ์ (Strategy) มีรากฐานมาจากยุทธศาสตร์ทางการทหาร ซึ่งมาจากรากฐาน คำว่า “Strategos” ในภาษากรีกโบราณ ในภาษาอังกฤษ คือ Strategy ในสมัยแห่งการพัฒนา
 ระยะแรกไม่ค่อยมีผู้นำแนวคิดเรื่องกลยุทธ์มาใช้มากนัก เพราะการเปลี่ยนแปลงยังคงเป็นไปอย่าง
 เชื่องช้า แต่เมื่อเกิดกระบวนการของยุคโลกาภิวัตน์ และเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันมาก
 ขึ้นความจำเป็นในการนำแนวคิดเรื่องกลยุทธ์มาใช้จึงมีมากขึ้นเพื่อกำหนดทิศทางและภารกิจของ
 องค์กรให้ชัดเจน นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางการจัดการกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตที่มีความ
 ไม่แน่นอนสูง ปัจจัยภายนอกที่ไม่อยู่ในวิสัยที่ควบคุมได้ และผู้ที่จะต้องเผชิญกับสภาพการณ์นั้น
 จำเป็นต้องคาดคะเนการเคลื่อนของตัวแปรหลัก ๆ ตัวแปรนั้นอาจเป็นการเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ
 การเมือง สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งได้มีผู้ให้ความสำคัญของกลยุทธ์ ไว้ดังต่อไปนี้

ณัฐพันธ์ เขจรันท์ (2545 : 25) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดทิศทาง
 (Direction) และขอบเขต (Scope) ความต้องการในระยะยาวขององค์กร เพื่อที่จะจัดสรรทรัพยากร
 ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในการแข่งขัน และความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
 (Stakeholder Expectation)

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2543 : 5) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง การวิเคราะห์
 สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร เพื่อพิจารณาโอกาสและภัยอันตราย ตลอดจนวิเคราะห์สภาพ
 ภายในขององค์กร เพื่อหาจุดอ่อนและจุดแข็ง

เสนาะ ดิยาว (2544 : 99 - 101) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการที่ทำให้บรรลุตาม
 วัตถุประสงค์ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง การกำหนดกลยุทธ์ไม่ได้เริ่มที่ตัวกลยุทธ์ แต่เริ่มที่วิสัยทัศน์
 ซึ่งลำดับขั้น คือ

1. วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง การมองอนาคตให้ถูกต้องว่าจะเกิดอะไรขึ้น
 โดยแสดงให้เห็นถึงทิศทางและความเชื่อที่ระบุว่าวิสัยทัศน์จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตาม
 เป้าหมาย
2. ภารกิจ (Mission) เป็นคำที่ขยายความหมายของวิสัยทัศน์ให้ชัดเจนขึ้น
 โดยแสดงให้เห็นถึงทิศทางและความเชื่อที่ระบุว่า วิสัยทัศน์จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตาม
 เป้าหมาย
3. เป้าหมาย (Goal) และวัตถุประสงค์ (Objective) เป้าหมายและวัตถุประสงค์
 จะแตกต่างกันในรายละเอียด เป้าหมายจะระบุถึงจุดหมายปลายทางขององค์กรที่เป็นส่วนรวม
 ส่วนวัตถุประสงค์ จะเป็นจุดหมายปลายทางของการดำเนินงานในระดับหน่วยงาน มีความชัดเจน
 และเฉพาะเจาะจงมากกว่า

4. กลยุทธ์ ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์และการนำไปใช้

5. แผนดำเนินงาน (Operating Plan) การจัดทำแผนดำเนินงานเพื่อเชื่อมต่อกับสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545 : 15) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการหรือแผนการที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน เป็นกระบวนการมีความยืดหยุ่น พลิกแพลงได้ตามสถานการณ์มุ่งหมายเพื่อเอาชนะหรือเพื่อหลบหลีกหนีอุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

เนตรพัฒนา ยาวีราช (2546 : 153) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในระยะยาว

จากการศึกษากลยุทธ์ดังกล่าวพอสรุปได้คือ กลยุทธ์ทำให้การดำเนินงานของชุมชนองค์กร ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในมากที่สุด โดยผ่านขั้นตอนกระบวนการและเทคนิควิธีการในการวิเคราะห์จากปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก

4.2 ความสำคัญของกลยุทธ์

ปัจจุบันกลยุทธ์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการบริหารกิจการทุกชนิด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย โดยมีผู้ที่ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ไว้ดังนี้

ยุคา รักไทยและ สภาวดี วิทย์ประพันธ์ (2544 : คำนำ) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลยุทธ์ ไว้ว่า กลยุทธ์เป็นหัวใจที่ทุกองค์กรต้องกำหนดเพื่อความอยู่รอดและความเจริญรุ่งเรือง

สุภาพร พิศาลบุตร (2542 : 98) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลยุทธ์ไว้ว่า การกำหนดกลยุทธ์เป็นพื้นฐานของทุกขั้นตอนในกระบวนการวางแผน หรือเป็นวิธีการโดยรวมที่บุคคลหรือองค์กรต้องทำขึ้น เพื่อเป็นกรอบให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายในมากที่สุด เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 : 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกลยุทธ์ไว้ว่า องค์กรที่ต้องการจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายภายใต้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน ต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ระยะยาว ในขณะที่การแก้ปัญหาชีวิตประจำวันการมีกลยุทธ์จะช่วยให้การหาช่องทางเลือกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาและยังจะช่วยไม่ให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง หรือในการนำชีวิตสู่ความสำเร็จเราจำเป็นต้องใช้ความคิดเห็นเชิงกลยุทธ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการหาวิธีการที่ดีที่สุดเพื่อไปถึงเป้าหมาย

จากความสำคัญของกลยุทธ์ พอที่จะสรุปได้ดังนี้ กลยุทธ์เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการดำเนินงานขององค์กรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และกลยุทธ์ที่เหมาะสมเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายใน

4.3 กระบวนการกำหนดกลยุทธ์

วาด วาณิช (2548 : 21 -24) ได้กล่าวถึงกระบวนการกำหนดกลยุทธ์ไว้ว่า กลยุทธ์เป็นรูปแบบของการกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร กระบวนการกำหนดกลยุทธ์มีขั้นตอน 3 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์กลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์ และการปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคุม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์กลยุทธ์ (Strategic Analysis) เป็นพื้นฐานของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1.1 เป้าหมาย เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic Goals) เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรเพื่อใช้เป็นเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ เป้าหมายเชิงกลยุทธ์เป็นกลุ่มเป้าหมายกลุ่มเดียว ซึ่งทำให้องค์กรเคลื่อนย้ายไปสู่เป้าหมายเดียวกัน เป้าหมายเชิงกลยุทธ์จะเข้าสู่การกำหนดกลยุทธ์ไม่ควรพิจารณาแยกส่วนอื่นของการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ เป้าหมายไม่สามารถกำหนดขึ้นโดยอิสระจากสถานการณ์เผชิญหน้าขององค์กร เป้าหมายจะพิจารณาถึงสิ่งที่คาดหวังไว้ว่าต้องการให้บรรลุผลโดยสัมพันธ์ กับโอกาสและอุปสรรคในสิ่งแวดล้อม และความหมายขององค์กรปฏิบัติการระหว่างเป้าหมายและเนื้อหา (Context) ของเป้าหมายจะกำหนดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน

1.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การบริหารและสร้างความสอดคล้องเพื่อให้ประสบความสำเร็จระหว่างจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ภายในองค์กรให้เหมาะสมกับโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) จากสภาพแวดล้อมภายนอก

1.2.1 โอกาสและอุปสรรคภายนอก (Externals opportunities and threats) สิ่งสำคัญในการบริหารเชิงกลยุทธ์ ก็คือ โอกาสและอุปสรรคจากภายนอก ซึ่งหมายถึงลักษณะด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากรศาสตร์ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ การเมือง กฎหมาย รัฐบาล เทคโนโลยี และแนวโน้มทางการแข่งขัน และเหตุการณ์ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์หรืออันตรายให้กับองค์กรได้ในอนาคต โอกาสและอุปสรรคที่อยู่เบื้องหลังการควบคุมขององค์กร โอกาสและอุปสรรคนั้น ไม่สามารถควบคุมได้

1.2.2 จุดแข็งและจุดอ่อนภายใน (Internal strengths and weaknesses) เป็นกิจกรรมที่สามารถควบคุมได้ภายในองค์กร ซึ่งทำให้มีลักษณะที่ดีหรือไม่ดี ประกอบด้วย ฝ่ายจัดการ การตลาด การเงิน การบัญชี การผลิต การปฏิบัติการ การวิจัยและพัฒนา ระบบข้อมูล กิจกรรมในระบบข้อมูลคอมพิวเตอร์ ของนักธุรกิจเหล่านี้ จะมีจุดอ่อนหรือจุดแข็งเกิดขึ้น

กระบวนการกำหนดและประเมินจุดแข็งจุดอ่อนขององค์กรเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการบริหารเชิงกลยุทธ์ องค์กรจะสามารถใช้จุดแข็งกำหนดกลยุทธ์ และในขณะเดียวกันก็ปรับปรุงจุดอ่อน จุดแข็งและจุดอ่อนนั้นจะต้องเปรียบเทียบกับคู่แข่ง คือ ถ้าเหนือกว่าคู่แข่งถือว่าเป็นจุดแข็ง และถ้าด้อยกว่าคู่แข่งก็จะเป็นจุดอ่อน

2. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic formulation) กลยุทธ์ เป็นวิธีการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาว การวิเคราะห์กลยุทธ์ที่สมเหตุสมผลโดยถือเกณฑ์การกำหนดกลยุทธ์ใน 4 ระดับ คือ ระดับบริษัท ระดับธุรกิจ ระดับเจ้าหน้าที่ และระดับระหว่างประเทศ และกล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการกำหนดกลยุทธ์ (Keys to formulating strategies) ไว้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดกลยุทธ์ประกอบด้วย

2.1 ภารกิจของธุรกิจ (Business) ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย (Purpose) นโยบาย (Policies) และกลยุทธ์

2.2 โอกาสและอุปสรรคภายนอก (External opportunities and threats)

2.3 จุดแข็งและจุดอ่อนจากภายใน (Internal strengths and weaknesses)

3. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic control) การปฏิบัติตามกลยุทธ์เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ (Intended strategy) ให้เป็นกลยุทธ์ที่เป็นจริง (Realized static) การควบคุมเชิงกลยุทธ์ เป็นกระบวนการในการจัดการ ซึ่งต้องตรวจสอบแผนกลยุทธ์และการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย

3.1 ประเด็นสำคัญซึ่งเลือกตรวจสอบในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ

3.2 กิจกรรมที่สำคัญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ขององค์กร มีส่วนประกอบสำคัญ คือ

3.2.1 การประสานประสาน (Integration) หมายถึง การที่สมาชิกหน่วยต่าง ๆ ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดจากการประสานประสานภายในองค์กรเดียวกัน

3.2.2 โครงสร้างองค์กร (Organization) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ต้องการช่องทางการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร และเผชิญกับเงื่อนไขทางเลือกในการที่จะเชื่อมโยงระดับของการรวมอำนาจ (Centralization) ความเป็นรูปแบบ (Formalization) และความสลับซับซ้อน (Complexity) แต่ละทางเลือกสร้างข้อได้เปรียบ (Advantage) และข้อเสียเปรียบ (Disadvantage)

3.2.3 การควบคุมเชิงกลยุทธ์ ในการปฏิบัติตามกลยุทธ์ผู้บริหารต้องใช้การควบคุมเชิงกลยุทธ์สำหรับจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน 2 ประการ คือ

1. เพื่อติดตามการปฏิบัติตามแผน

2. เพื่อปรับปรุงแผนกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในที่ไม่สามารถคาดหวังได้

3.2.4 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นวิธีการซึ่งปัจจัยต่าง ๆ สามารถประสมประสานกันภายในองค์กรผู้นำ

สิทธิศักดิ์ พฤษย์ปิติกุล (2546 : 34) ได้สรุปขั้นตอนการจัดทำกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลทุกด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ด้านทรัพยากรบุคคลกร ข้อมูลคู่แข่ง ด้านคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การนำข้อมูลมาวิเคราะห์อย่างจริงจัง เพื่อให้ทราบจุดอ่อน จุดแข็ง และตำแหน่งที่องค์กรเป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยใช้วิธี SWOT Analysis

ขั้นตอนที่ 3 ค้นหากลยุทธ์ที่จะใช้ โดยอาจใช้ TOWS Matrix หรือวิธีที่เหมาะสม จากกระบวนการกำหนดกลยุทธ์ พอสรุปได้ดังนี้ กระบวนการกำหนดกลยุทธ์ที่เป็นไปได้ในการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ให้เป็นจริง ประกอบด้วยกระบวนการที่ขั้นตอน 3 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์หลักกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์ และการปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคุม

4.4 การพัฒนากลยุทธ์

สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาคม (2546 : ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของการพัฒนากลยุทธ์ไว้ว่า กลยุทธ์ที่องค์กรจะนำไปปฏิบัติควรเป็นกลยุทธ์ที่ดีที่สุด และ/หรือเป็นกลยุทธ์ที่มีความเป็นไปได้สำหรับองค์กร โดยพิจารณาจากกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) ซึ่งรายละเอียด ดังนี้

1. กลยุทธ์ S-O (SO strategies) เป็นกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น โดยนำจุดแข็งขององค์กรมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเข้าไปจกฉวยโอกาสจากปัจจัยภายนอกที่เอื้ออำนวย

2. กลยุทธ์ S-T (ST strategies) เป็นกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น โดยนำจุดแข็งขององค์กรมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการลบล้างอุปสรรคจากสภาวะแวดล้อมภายนอก

3. กลยุทธ์ W-O (WO strategies) เป็นกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น โดยพยายามแก้ไขจุดอ่อนขององค์กร และพยายามฉกฉวยโอกาสจากปัจจัยภายนอกที่เอื้ออำนวย

4. กลยุทธ์ S-T (ST strategies) เป็นกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น โดยพยายามแก้ไขจุดอ่อนขององค์กรเพื่อลบล้างอุปสรรค

กลยุทธ์ข้างต้น จะนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ขององค์กรและลำดับต่อไป เป็นการคัดเลือกกลยุทธ์ไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทขององค์กร ดังนี้

ตารางที่ 1 การพัฒนากลยุทธ์

การวิเคราะห์สวอต (SWOT Strategies)	การพัฒนากลยุทธ์
การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน	การพัฒนากลยุทธ์
จุดแข็ง	กลยุทธ์ S-O
จุดอ่อน	กลยุทธ์ S-T
การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก	กลยุทธ์ W-O
โอกาส	กลยุทธ์ W-T
อุปสรรค	การคัดเลือกกลยุทธ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2546 : ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า การพัฒนากลยุทธ์ หมายถึง การวิเคราะห์แผนงานรวมของธุรกิจในปัจจุบันให้ทราบถึงสถานภาพของธุรกิจย่อย หรือผลิตภัณฑ์ที่ช่วยในการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินของกิจการ การวางแผน การเจริญเติบโตของธุรกิจในอนาคต กำหนดทิศทางการขยายธุรกิจเพื่อความเจริญรุ่งเรืองและเป็นการสร้างธุรกิจ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กัน คือ BCG Growth - Share Matrix วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการเจริญเติบโตของตลาด (Market Growth Rate) และการแบ่งส่วนตลาดเชิงเปรียบเทียบ (Relative Market Share)

จากการศึกษาการพัฒนากลยุทธ์พอลกล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนากลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดกลยุทธ์ที่ดีที่สุด โดยพิจารณาจากความเป็นไปได้ขององค์กร การวิเคราะห์แผนงานขององค์กร โดยวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก ที่มีการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ และส่วนแบ่งเชิงเปรียบเทียบ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกันกลยุทธ์สร้างพลังประชาชนในแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้มีผู้ศึกษาวิจัย ไว้มากมายพอจะประมวลกล่าวไว้ ดังนี้

สุขสันต์ ณ อุบล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างรุนแรง มีประชาชนกลุ่มผู้เสพยาได้ 29 คน ผู้ค้าผู้เสพยา 2 คน และผู้ค้า 3 คน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับยาเสพติด และยาเสพติดที่แพร่ระบาดมากที่สุดคือ ยาบ้า ผู้เสพยาส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุ 16 - 20 ปี ผู้เสพยาผู้ค้าส่วนใหญ่ไม่มีงานทำ สาเหตุที่มีการเสพยาเสพติดเนื่องมาจาก ความอยากรู้อยากลอง สภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน ปัญหาครอบครัว ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วน

ร่วมในการออกกฎ ข้อบังคับของชุมชนเข้มแข็ง และได้ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของชุมชนเข้มแข็ง ทำให้ปัญหาหยาเสพติดในหมู่บ้านลดลง และประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาหยาเสพติดได้เอง

มานพ จิตต์จรูญพันธ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิธีการดำเนินงานและมาตรการในการป้องกันแก้ไขปัญหาหยาเสพติด และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการป้องกันแก้ไขปัญหาหยาเสพติดของหมู่บ้านปลอดหยาเสพติด ตลอดจนหาแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาหยาเสพติด วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 286 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นอย่างเป็นสัดส่วน และเครื่องมือการสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 37 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง และได้นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติและร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกจัดระบบข้อมูลเชื่อมโยงความสัมพันธ์และนำเสนอโดยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการปกครองในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบล ประชากรส่วนใหญ่แต่เดิมประกอบอาชีพเกษตรกร ปัจจุบันประกอบอาชีพการแกะสลักเป็นสำคัญ มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 4,001 – 5,000 บาท ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในอดีตชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับหยาเสพติดมากที่สุด แต่ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านปลอดหยาเสพติดปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสพติดได้แก่ ผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง จริงใจ และกระตือรือร้น ความเข้มแข็งของชุมชน การทำประชาคมหมู่บ้านและสถาบันครอบครัว สำหรับวิธีการใช้วิธีการประชุมกลุ่มเครือข่ายคณะกรรมการระดับตำบลและได้ออกประชุม คณะกรรมการกลุ่มย่อยในแต่ละหมู่บ้าน โดยคำนึง ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ใช้วิธีเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบของประชาคมหมู่บ้าน และประชาคมตำบล ออกข้อกำหนดหรือกฎ ข้อบังคับของหมู่บ้านรวมทั้งใช้ชุมชนดูแลกันเองในกลุ่ม ๆ ละประมาณ 10 หลังคาเรือน ภายใต้อาหารใจ ความรัก ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวทำให้เกิดการมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมการประเมินผล และยังมีเชื่อมโยงการสื่อสารเป็นระบบเครือข่ายตั้งแต่ระดับครอบครัวและชุมชนใกล้เคียง มีกิจกรรมดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นพลวัตรของชุมชนอย่างเป็นธรรมชาติ

รัตติยา พานิชนอก (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาหยาเสพติดเป็นปัญหาที่รัฐบาลให้ความสำคัญและมุ่งแก้ไขอย่างจริงจังต่อเนื่องโดยการประกาศสงครามที่จะต้องสู้เพื่อเอาชนะหยาเสพติดให้หมดไปจากประเทศไทย โดยเร็วเพื่อสกัดกั้นการแพร่ระบาดไปสู่เด็กและเยาวชน อันเป็นอนาคตของชาติ โดยมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาหยาเสพติดในโรงเรียน ตามกรอบการศึกษาค้นคว้า 2 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหา

ยาเสพติด โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

จรงค์ ฤกษ์ หนองกาย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาโดยมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการสร้างพลังชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติด ในเรื่อง การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความรุนแรงของยาเสพติดและความสามารถในการป้องกันยาเสพติด ประชาชนในกลุ่มทดลองมีการเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความรุนแรงของยาเสพติด และความสามารถในการป้องกันยาเสพติด อยู่ในระดับสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

พีรพันธุ์ สังข์เรือง (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยด้านบุคคลและเศรษฐกิจ คือ อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ของประชาชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน และพบว่าประชากรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นเกษตรกร ประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือเป็นพนักงานระดับล่างของบริษัทเอกชนซึ่งมีรายได้น้อย

พนัส พุกฤษ์สุนันท์ (2546 : บทคัดย่อ) การสร้างพลังชุมชน (Community Empowerment) เป็นระบบคุณค่า และเป็นกระบวนการขับเคลื่อนทางสังคม ที่ส่งเสริมให้บุคคลและชุมชน นำศักยภาพของตนเอง และภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน การสร้างพลังชุมชน เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาชุมชน ไม่เพียงก่อให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเท่านั้น ยังต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างต่อเนื่อง ในการร่วมคิด ร่วมทำ และพัฒนาชุมชน เท่านั้นยังไม่พอยังก่อให้เกิดพลังการจัดการ และเกิดองค์กรชุมชนขึ้น โดยความสมัครใจ และมีการจัดการที่ดี โดยสมาชิกชุมชน เป็นผู้บริหารจัดการตนเอง ซึ่งเป็นเสมือนสัญญาประชาคม ในการแสดงพลังชุมชน เป็นศูนย์กลางการประสานงาน ทั้งภายในชุมชน และเครือข่ายภายนอกชุมชน อีกทั้งยังเป็นองค์กรชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ต่อเนื่อง และยั่งยืนต่อไป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้พบว่า ปัญหายาเสพติดยังเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและแพร่ระบาดไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและผู้ใช้แรงงาน การแก้ไขปัญหาเสพติดโดยใช้พลังชุมชน เป็นหนทางสังคมที่แต่ละพื้นที่ที่มีอยู่ สามารถนำไปเป็นพลังในการแก้ไขปัญหาเสพติดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในลักษณะองค์รวม และสามารถในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดมิให้หวนกลับมาอีกในหมู่บ้านและชุมชน